

wie wij zijn

Een artistiek project op zoek naar tijd, ritme en verbinding

An artistic project in search of time, rhythm and connection

Buiten sneeuwt het bloesem van de kers. Binnen liggen de gedroogde witte bonen uitgespreid in een bak met aarde dicht bij de kachel in afwachting van het ontkiemen. De regen blijft maar vallen. De velden drogen maar niet op.

De trap naar boven is steeds opnieuw weer vol met aarde. We eten gebakken winterspinazie. Ze is vroeg gezaaid en traag gegroeid. Ze smaakt stevig en vol. De laatste boerenkool is doorgeschoten en maakt kleine gele bloemen. Ernaast staan de aardbeien met hun witte bloesems laag bij de grond. Daar waar vorig jaar de tuinbonen stonden, staan nu de vroege wortelen. Lieve Maarten, het is april, het nieuwe seizoen is begonnen. Ik hoop dat het een goed jaar zal worden.

Hoe meer ik me verbonden voel, hoe meer vragen ik me stel over ons voedsel. Vragen op grotere schaal en vragen op kleinere schaal. Politieke vragen en heel eenvoudige vragen. Op beide heb ik vaak geen antwoord.

Als grote supermarktketens boerderijen opkopen van boeren waarvan hun erfgenamen geen boer willen worden, wat zijn daar dan de consequenties van? Moet elke boerderij een B&B worden om te kunnen overleven? Of een hoeve voor iemand die landelijk wil leven maar zijn grond heeft verkocht omdat het hele gezin dagelijks naar de stad reist om te gaan werken? Waarom kopen mensen in de supermarkt als er in hetzelfde dorp een boerderijwinkel is waar de groenten vers van het veld komen? En waarom eten de mensen in de stad hun

healthy food uit een gerecycled kartonnen bakje en engageren anderen zich al jarenlang om elke donderdag hun groentepakket op te halen in het plaatselijke cultureel centrum? Waarom heb ik tijdens het koken voor groepen altijd gedacht aan de mensen die zouden gaan eten maar nooit gedacht aan de mensen die al dat eten verbouwen...?

Het lijkt bijna te idioot voor woorden dat er nog mensen zijn die met de hand het onkruid wieden, met een tractor uit 1982 rijden en hun tweedehands machines al tientallen keren hersteld en verbouwd hebben.

Wist u dat een wortel veel zorg en tijd vraagt, vóór 20 juni de grond in moet en er bij ons vier types wortelen te onderscheiden zijn? Zouden er vroeger nog meer zijn geweest?

Hoe langer ik kijk, hoe meer vragen er komen.

Er zijn veel mensen mee bezig, de toekomst van ons voedsel. Terwijl iedereen zoekt naar een antwoord, brengt het een polarisatie teweeg. Ik doe een ander voorstel met dit project. Het is eenvoudig en lijkt nauwelijks iets uit te kunnen maken in de wereld van landbouwbeleid en het debat over ons voedselprobleem. Het zal misschien zelfs geen antwoorden kunnen geven op de vele vragen. Dit project is niet ontstaan vanuit heimwee of nostalgie maar vanuit een verlangen om van heel dichtbij te kijken, te luisteren, te ruiken, te voelen en te proeven.

En... Ja, het is ook een liefdesverhaal en de groenteboer is mijn muze.

Outside it's snowing cherry blossoms. Inside, dried white beans are spread out on a tray of earth close to the stove, waiting to germinate. The rain keeps falling. The fields just won't dry up.

The stairs leading up to the first floor are covered with earth, again and again. We are eating baked winter spinach. It was sown early and grew slowly. It tastes full and firm. The last kale has sprouted and is producing little yellow flowers. Next to it are the strawberries with their white flowers low to the ground. Where the broad beans were last year, are now early carrots. Dear Maarten, it's April, the new season has begun. I hope it will be a good year.

The more I feel connected to our food, the more questions arise. Questions on a larger scale and questions on a smaller scale. Political questions and very simple questions. To either question, I mostly don't have an answer.

When large supermarket chains buy up farms from farmers whose heirs do not want to take over the family business, what are the consequences? Does every farm have to become a B&B to survive? On a farmstead belonging to people who want to live in the countryside but have sold the accompanying land because the whole family commutes daily to the city to work? Why do people buy plastic-wrapped vegetables in the supermarket when there is a farm shop in the same village where the vegetables come fresh from a field? Why do city dwellers eat their healthy food from a recycled cardboard plate while others commit for years to collecting their vegetable parcel

every Thursday at the local cultural centre? When cooking for groups, why did I always think about the eaters but never about those working and growing all that food..?

It almost seems too crazy for words that there are still people who weed by hand, driving a 1982 tractor that has been repaired and rebuilt dozens of times.

Did you know that a carrot requires a lot of time and care? That it has to be in the ground before June 20 and there are four types of carrots to be distinguished? Would there have been even more in the past?

The longer I look, the more questions I have.

A lot of people are working on it – the future of our food. While everyone is looking for answers, there is polarisation. With this project, I want to make a different proposal. A simple one that hardly seems to make any difference in the world of agricultural policy and the debate on our food problem. It may not even answer many questions. This project is not born out of nostalgia, but out of a desire to look, listen, smell, feel and taste up close.

And... Yes, this is also a love story, and the farmer is my muse.

Sara ten Westenend,
april 2023

De boerderij als residentie plek voor kunstenaars

The farm as a residency for artists

Een 'kunstenaar in residentie' is een kunstenaar die wordt uitgenodigd om tijdelijk een woon- en werkplek te betrekken los van zijn bekende omgeving. Dit geeft kunstenaars de gelegenheid om onderzoek te doen, nieuw werk te creëren of tentoonstellingen voor te bereiden. Soms staat ook het ontmoeten van andere culturen, kunstenaars, materialen of leefomgevingen centraal.

Binnen *wie WIJ zijn* worden zeven kunstenaars uitgenodigd om gedurende vier seizoenen (min. 12 dagen) deel uit te maken van 'WIJ' de boerderij. Gedurende dit jaar leven de genodigde kunstenaars op en rond de boerderij tijdens geplande residenties. Maarten zal actief in gesprek gaan met de kunstenaars en hen over alles wat er zich op en rond de boerderij afspeelt vertellen en laten zien. We hebben een groep kunstenaars samengesteld die, net zoals de boer, professioneel actief zijn en zich door hun eigen artistieke productie kunnen inleven in voedingsproductie, bruggen kunnen bouwen tussen platteland en stad. Ze hebben affiniteit met het collectief, tijd en ritme en een actieve interesse om het boerenleven te leren kennen. We vinden het belangrijk om verschillende disciplines zoals muziek / geluid, performance, beeldende en audiovisuele kunst aan bod te laten komen. Elke kunstenaar zal gedurende dit jaar zijn eigen bijzondere parcours afleggen.

Kunst verbeeldt en wordt direct beïnvloed door wat er zich rond de kunstenaar afspeelt, in dit geval een productieve boerderij. Zo is de kunst die voortgebracht wordt, net zoals de voeding, een direct resultaat van de rijkdom van de boerderij.

Aan het begin van elk seizoen is er een ontmoetingsmoment voor alle kunstenaars en genodigde externe gasten en partners van het project om samen tijdens een zondagmiddag diner met elkaar in gesprek te gaan. Elk diner heeft een eigen thema dat vanuit een centrale vraag benaderd wordt. Het gesprek dat volgt, vormt de basis voor de publicatie die per seizoen uitgegeven wordt. Na deze gesprekken, stellen we de boerderij open voor klanten, boeren, dorpsbewoners, familie, vrienden, cultuurliefhebbers en nieuwsgierige eters om samen te komen op de boerderij. Op deze momenten stellen we ook de publicatie voor van het afgelopen seizoen.

Na deze residentieperiode waarin vooral ervaring en onderzoek centraal staat, zullen de kunstenaars worden uitgenodigd om hun ervaringen te vertellen in een multiple. Een multiple is een kunstwerk in (kleine) oplage. In 2024 zal er een collectie van verschillende werken gemaakt worden die het leven en werken op en rond de boerderij als basis heeft.

De opendeurdagen
vinden plaats
op zondagen
van 15:00 - 18:00 uur
→ 25 juni 2023
→ 24 september 2023
→ 17 december 2023
→ 17 maart 2024

The open days take
place on Sundays
from 3pm-6pm

→ 25 June 2023
→ 24 September 2023
→ 17 December 2023
→ 17 March 2024

An 'artist in residence' is an artist who is invited to temporarily occupy a living and working space away from their familiar surroundings. This gives artists the opportunity to do research, create new work or prepare exhibitions. Meeting other cultures, artists, materials or living environments can be central to a residency.

The project '*wie WIJ zijn*' invites seven artists to take part at 'WIJ' the farm for four seasons (min. 12 days). During this year, the invited artists live on the farm during planned residencies. Maarten will actively engage with the artists and share experiences on everything that happens on and around the farm.

We have assembled a group of artists who, just like the farmer, are professionally active and can relate to food production through their own artistic production, who build bridges between the city and the countryside. They all have an affinity with collectivity, time and rhythm and an active interest to learn about farm life.

We feel it is important to include different disciplines such as music/sound, performance, visual and audiovisual arts. Each artist will follow his or her own path during this year.

Art triggers the imagination and is directly influenced by what goes on around the artist, in this case a productive farm. Just like the food, the art produced will be a direct result of the wealth of the farm.

At the beginning of each season, there is a meeting moment for all artists and invited external guests and partners of the project to interact together over a Sunday afternoon dinner. Each dinner has its own theme that is approached from a central question. The conversation that follows forms the basis for the publication that will be issued seasonally. After these conversations, we open the farm to customers, farmers, villagers, family, friends, culture lovers and curious eaters to gather on the farm. At these times, we also present the publication of the past season.

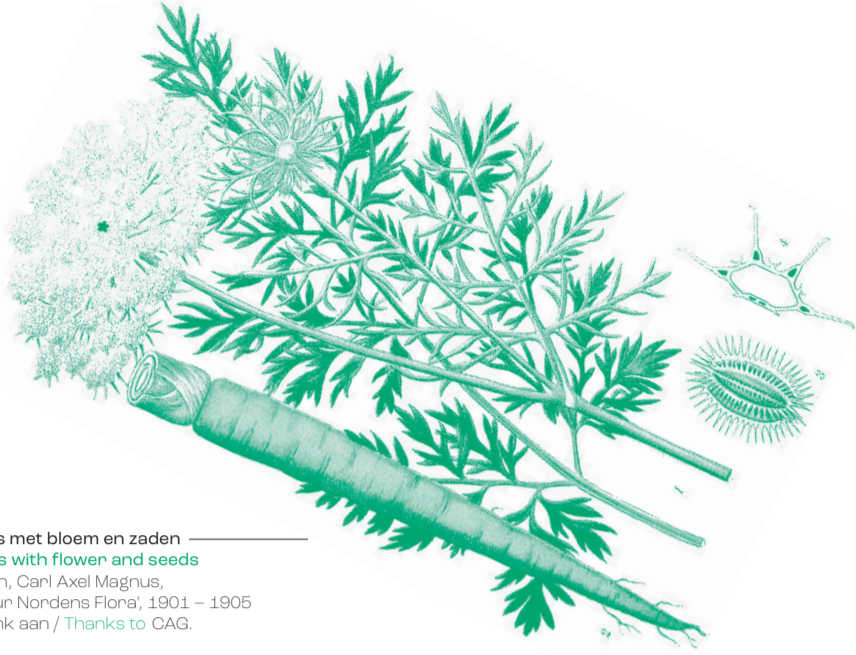
After this residency period focusing mainly on experience and research, the artists will be invited to translate their experiences into a multiple. A multiple is an artwork in (small) edition. In 2024, a collection of different works will be made based on the life and work on and around the farm.

A Portrait of a Farmer as an Artist

A Portrait of an Artist as a Farmer

Wortels met bloem en zaden
Carrots with flower and seeds
Lindman, Carl Axel Magnus,
'Bilder un Nordens Flora', 1901 – 1905
Met dank aan / Thanks to CAG.

Wortel

Vorig jaar stonden hier 1000m2 wortelen op het veld. Zo'n 4000 kilo. Half april zijn de laatste eruit gehaald. De wortelen staan dit jaar verdeeld over verschillende velden. Ik zaai ze met de handzaai. Het zijn de vroege wortelen. Binnen twee maanden zaai ik nog eens.

Een wortel heeft veel verzorging nodig. Bij koude bedek je wortelen met een doek. Ze zeggen dat wortelen bestand zijn tegen vrieskou -4°C. Maar het hangt ook af van de hoeveelheid groen die er nog op de wortelen zit en hoeveel onkruid er is. Hoe meer blad en hoe meer onkruid, hoe beter ze beschermd zijn. Wat ook helpt is 'aanaarden', eind september begin oktober, om de kop van de wortel goed in de grond te houden. Dan zijn ze ook beter beschermd tegen vorst. Aanaarden; de grond tussen de rijen wordt links en rechts tegen de wortelen aangeduwd op zo'n manier dat het kleine onkruid bedekt wordt en niet meer verder groeit. Het voordeel is ook dat de wortels mooi oranje blijven zodat ze geen groene kop hebben. Dat het zonlicht er niet bij kan. Groen is minder mooi maar groen is ook bitter. Dat willen de mensen niet. Ze zijn ook beter beschermd tegen de kou. Aanaarden heeft wel voordelen.

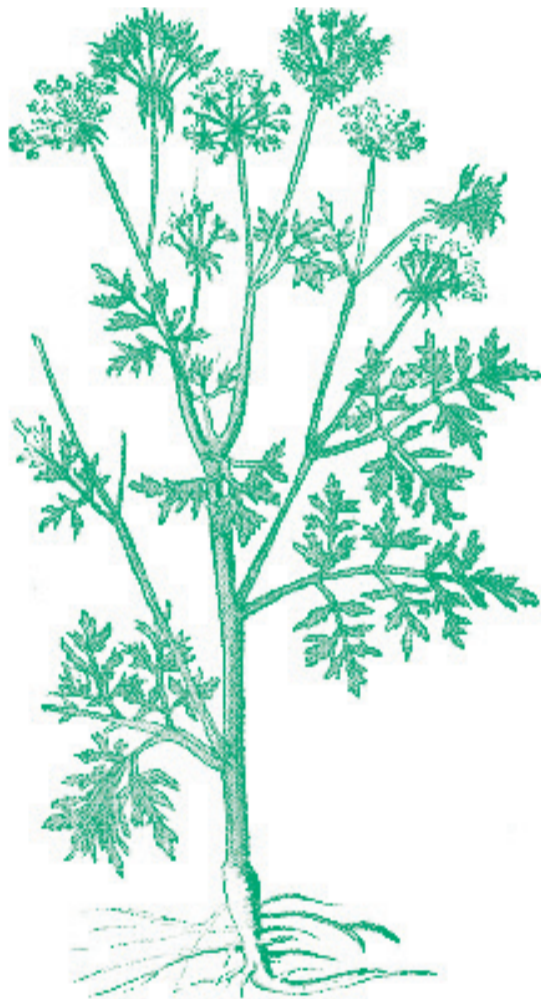
Soms als de zomer erg droog is en het in september veel regent, na zo'n lange droge periode en veel regen in korte tijd, heb je grote kans op gebarsten wortelen. Vooral als ze niet optimaal gekiemd zijn. Dan staan de wortelen te dun, hebben ze minder concurrentie, nemen ze extra water op en worden ze te dik, wat het risico op barsten vergroot.

Bij een wortel heb je de typische vormverdeling. Er zijn wereldwijd wel zeven types wortelen. De meest voorkomende bij ons zijn: de Parijse, dat zijn kleine ronde exemplaren. Je hebt Amsterdamse bak, dat zijn de fijne bospeentjes. Je hebt Nantes types. Een Nantes is cilindrisch van vorm, afgerond en groter. Amsterdamse bak is een A-wortel. Nantes type is een B-wortel. En dan heb je nog Flakkeese, een C-wortel, die zijn conisch en nog groter. De Amsterdamse bak plant ik eigenlijk niet omdat hij nogal gevoelig is voor wortelvlieg en niet zo geschikt is om op zware grond te groeien. Ze geven

de voorkeur aan zandgrond. Gewone Nantes soorten groeien het liefst op leemgrond. Ze kunnen ook op zandgrond groeien, maar dan bewaren ze minder goed.

Nantes hebben ongeveer 120 dagen nodig. Ik zaai ze vóór 20 juni omdat ze dan kunnen genieten van de lange zomerdagen en ze een goede opbrengst geven.

In het begin groeit een wortel heel langzaam. Eerst heb je de spruit die op de wortels zit. Dan heb je twee hele kleine

fijne uitlopende blaadjes die je goed moet herkennen omdat er ondertussen al onkruid tussen zit dat groter is dan de wortels. Je moet dus gaan wieden. Wortelen vergen veel wied werk. Wortelen worden twee of drie keer gewied. De eerste keer na drie weken. En dan na zes weken en dan meestal nog een keer voor het aanaarden of schoffelen. Er komt veel werk bij kijken.

Om te bewaren, wassen we ze niet. Er moet wat aarde op blijven zitten. Ze zijn houdbaar tot april.

Carrots

Last year there were 1000m2 of carrots in the field here. About 4,000 kilos. The last ones were taken out mid-April. The carrots are spread over several fields this year. I sow them with the hand seeder. They are the early carrots. In two months I will sow again.

A carrot requires a lot of care. When it's cold, you cover the carrots with a cloth. They say carrots can withstand -4°C frost. But it also depends on how much green is left on the carrots and how many weeds there are. The more leaves and the more weeds, the

also tastes bitter. People don't want that. They are also better protected from the cold. Earthing does have advantages.

If it has been a very dry summer and it rains a lot in September – after such a long dry period and a lot of rain in a short time – there is a high risk of cracked carrots, especially if they have become too thin due to the drought. If they are too thin, there are fewer carrots per linear metre, they have less competition and they absorb extra water, which increases the risk of bursting.

Carrots have a specific morphology. Worldwide there are 7 types of carrots. The most common types with us are: the Parisian, which are small round ones. You have Amsterdamse bak, which are the fine forest carrots. You have Nantes carrots. Amsterdamse bak is an A-carrot. Nantes type is a B-carrot. Then you have Flakkeese, a C-carrot, they are more conical. A Nantes is cylindrical in shape, rounded. A Flakkeese is cone-shaped and larger. I don't actually plant the Amsterdamse bak because they are quite susceptible to root flies and are not so suitable to grow in heavy soil. They prefer sandy soil. Common Nantes species prefer to grow on loamy soil. They can also grow in sandy soil, but then they do not keep so well.

Nantes need about 120 days. I sow them before June because then they can enjoy the long summer days and give a good harvest.

Twee wortels Two carrots .
Dodoens, Rembert, 'Cruijdeboeck', 1554
Met dank aan / Thanks to CAG.

better protected they are. What also helps is 'earthing', in late September early October, to keep the head of the root well in the ground. Then they are also better protected from frost.

Earthing: you pick up soil between the rows. You throw the soil left and right against the roots in such a way that the weeds are still underneath. The advantage is also that the roots keep their orange colour and the top doesn't get green. As they are not exposed to the sunlight. Green is not only less pretty, it

In the beginning, a carrot grows very slowly. First you have the sprout that sits on the roots. Then you have two very thin sprouting leaves that you have to recognise well because by now there are already weeds between them that are bigger than the roots. So you have to start weeding. Carrots require a lot of weeding. Carrots are weeded two or three times. The first time after three weeks. Then after six weeks and then usually once more before earthing or hoeing. There is a lot of work involved.

To preserve, we don't wash them. Some soil should remain on them. They keep until April.

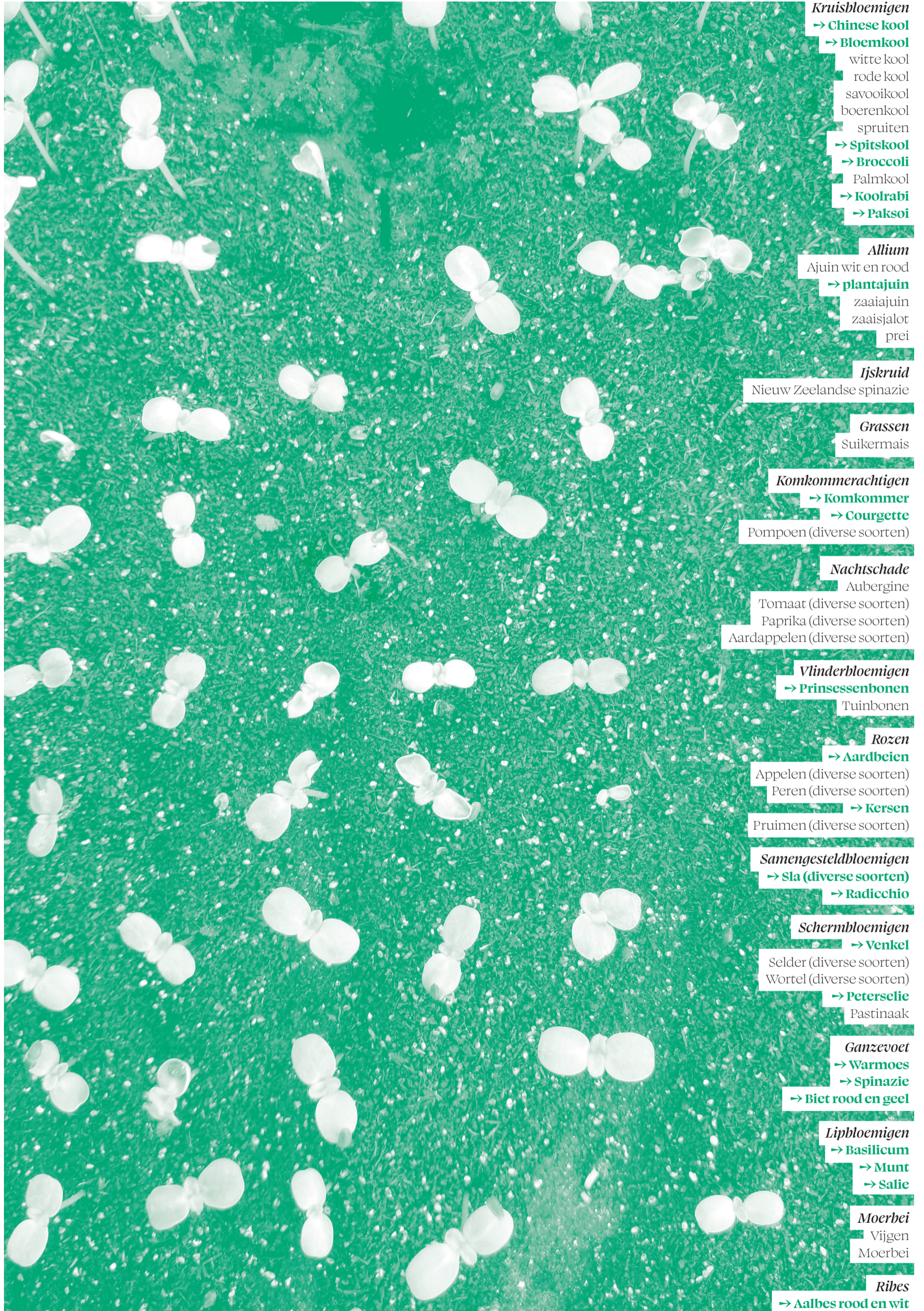
Wat staat er op het veld?

What's on the field?

Elk gewas behoort tot een eigen familie omdat hun bloeiwijze gelijkaardig is.

Naast al deze gewassen staan er rond het veld talloze eetbare (wilde) bloemen en kruiden, maar ook hazelaars, walnootbomen, tamme kastanje en andere bomen en struiken waarvan, het blad, de vrucht, het sap of de bloesems eetbaar zijn.

Op zondag 11 juni deden we een rondje op 't veld, in de serre, door de boomgaard en de tuin. Wat is er gezaaid, geplant en wat kan er op 25 juni, de eerste opendeurdag naar alle waarschijnlijkheid geoogst worden?

Kruisbloemigen

→ Chinese kool

→ Bloemkool

witte kool

rode kool

savooikool

boerenkool

spruiten

→ Spitskool

→ Broccoli

Palmkool

→ Koolrabi

→ Paksoi

Allium

Ajuin wit en rood

→ plantajuin

zaaiajuin

zaaisjalot

prei

Ijskruid

Nieuw Zeelandse spinazie

Grassen

Suikermais

Komkommerachtigen

→ Komkommer

→ Courgette

Pompoen (diverse soorten)

Nachtschade

Aubergine

Tomaat (diverse soorten)

Paprika (diverse soorten)

Aardappelen (diverse soorten)

Vlinderbloemigen

→ Prinsessenbonen

Tuinbonen

Rozen

→ Aardbeien

Appelen (diverse soorten)

Peren (diverse soorten)

→ Kersen

Pruimen (diverse soorten)

Samengesteldbloemigen

→ Sla (diverse soorten)

→ Radicchio

Schermbloemigen

→ Venkel

Selder (diverse soorten)

Wortel (diverse soorten)

→ Peterselie

Pastinaak

Ganzevoet

→ Warmoes

→ Spinazie

→ Biet rood en geel

Lipbloemigen

→ Basilicum

→ Munt

→ Salie

Moerbei

Vijgen

Moerbei

Ribes

→ Aalbes rood en wit

De eerste dag

Een verslag door Loes Jacobs

Zondag 19 maart. Na meer dan anderhalf jaar schrijven en puzzelen, start dan eindelijk het project *wie WIJ zijn* van Sara ten Westenend en Boer Maarten.

De vele gesprekken die Sara en ik samen hadden en alle verwachtingen die we vooraf hadden, kunnen eindelijk hun weg vinden naar het erf van Maarten.

Afspraak om 12 uur in de middag om samen te komen voor de officiële start - het eerste zondagmiddag diner - op de boerderij. Bijna alle kunstenaars zijn aanwezig, Eburne, Jesse, Jolien, Various en natuurlijk Sara. (Paul en Keira zijn voor hun werk in het buitenland.) Samen met Phyllis (van nadine vzw), alsook met grafisch ontwerper Guillaume proosten we met Maarten op een nieuwe en spannende samenwerking. De zon schijnt eindelijk weer eens, de start van de lente is voelbaar.

Na een glas lekkere bubbels dat in de hoevewinkel wordt uitgeschonken, leidt Maarten ons rond op de boerderij. Hij nam de boerderij over in 2008 en installeerde er zich met zijn gezin. Boeren doet hij sinds zijn 26ste na zijn opleiding in biologische dynamische landbouw. De eerste boerderij waar hij terecht kwam was een huurboerderij in de Kempen (Ramsel). Maarten kon ervaring opdoen onder de vleugels van de vorige boer, maar verlangde steeds meer naar een eigen boerderij. Die vond hij hier in het glooiende landschap van Attenrode.

Op de binnenkoer zien we de 'kleine' koeling waar de groenten koud opgeslagen worden. De grotere koeling, waar vooral aardappelen en pompoenen bewaard worden, staat uit. Met de laarzen door de modder brengt Maarten ons naar het veld net achter de boerderij waar de spruiten tot drie weken geleden nog geoogst werden. De achtergebleven kolen zullen binnenkort plaatsmaken voor nieuwe planten. Aan het eind van het veld staan de nog kale fruitbomen in de boomgaard. We lopen verder naar een moerassig veld afgebakend door jonge berkenbomen waar berkensap afgetapt wordt. "In de stad verkopen sommige winkels dit voor 30€ per liter", zegt Maarten lachend. In

de verte wijst hij naar de fruitbomen - appels en peren - waar de streek voor gekend is. Wat opvalt is dat de boerderij niet echt omheind is. In de toekomst zal een stuk wat beter afgescheiden moeten worden wanneer er zoals vroeger opnieuw schapen of geiten komen.

Een uitgestrekt veld achter de serre toont nog sporen van prei, knolselder en wortelen. Eens in de serre toont Maarten ons de kweekruimte, een afgebakend stukje in de serre geëquipeerd met een gasverwarmer waar alle kleine scheuten groeien. Van hieruit gaan de jonge plantjes naar de serre of het veld op.

In de serre zien we de jonge kropsla in rijen staan. Die wordt ondiep geplant, bovenop het aardoppervlak, opdat er voldoende lucht onder de bladeren kan komen zodat de onderste bladeren niet rotten. Het is simpel, maar toch, we zijn verbaasd omdat we beseffen dat we eigenlijk nooit hebben nagedacht over de manier waarop een krop sla gekweekt wordt wanneer we ze kopen of ze op ons bord ligt.

Na de serre gaan we naar de overkant van de straat waar de kippen gehouden worden. Het is een stuk veld waar vorig jaar aardappelen en uien stonden, maar nu groenbemester. Elke kip legt ongeveer één ei per dag en het kan wel een uur duren voordat een ei gelegd is. Sommige kippen vliegen makkelijk over het hek en lopen overdag wel eens weg, maar bij het vallen van de avond zijn ze allemaal terug op stok. Hun gebricoleerd huis beschermt hen 's nachts van de vossen die er niet veelvuldig, maar toch aanwezig zijn.

Het veld van de buurman ligt er gelig bij. Maarten vertelt; in de reguliere landbouw worden gewassen in het begin van het seizoen besproeid met synthetische meststoffen. Aan het eind van het seizoen worden er groeiremmers gespoten om de snelle groei af te remmen. Het veld is een enorm contrast met de velden van Maarten waar naast de teelten, ook wilde planten en bloemen mogen groeien. Industriële agricultuur staat haaks op de filosofie van de kleine bio-landbouwer, zonder pesticiden, met

veel zorg en kennis en manuele arbeid.

Na de rondleiding op de boerderij is het tijd voor het middagmaal buiten op het terras klaargemaakt door Sara. We eten rode biet, prei, kervel, knolselder, sweet dumpling en postelein allemaal van het eigen veld en klaargemaakt in de oven, in een bladerdeeg, tot pesto gemaakt of gemengd in een salade met rogge.

Twee mensen vonden bij elkaar een bijzondere interesse voor voeding. Sara vertelt dat ze zich eigenlijk nooit zo bewust was geweest van alle arbeid die nodig is voor het telen van groenten die ze serveerde. Maarten had nog niet stilgestaan bij de gelijkenissen tussen het produceren van voedsel en produceren van kunst. Ze ontdekten parallellen in hun interesses en delen dezelfde liefde voor hun vak en de verbinding die ze ermee teweeg kunnen brengen.

Hoe kwamen alle andere kunstenaars rond de tafel tot dit project?

Eburne Rubio spreekt over de verbinding tussen stad en platteland, die ze vooralsnog enkel in haar geboorteland Spanje vond. Ze wil een schrijfpraktijk initiëren waar ze rust en tijd voor nodig heeft. De boerderij lijkt alle ingrediënten te bezitten om ermee te starten.

Various Artists hebben al wat ervaring met werk maken in en over het platteland. De politieke dimensie, van water tot agro-industrie tot grondbeheer, zijn belangrijke leidraden in het werk. Ze zijn in het bijzonder geïnteresseerd in de boerderij als nieuwe atelierruimte om geautomatiseerde kunstcreatieprocessen in gang te zetten. Het wordt wat kouder. Om drie uur komt Magda de buurvrouw langs om zich voor te stellen en ons wat te vertel-

len over de boerderij waar we zijn. Voor koffie en dessert verhuizen we naar binnen.

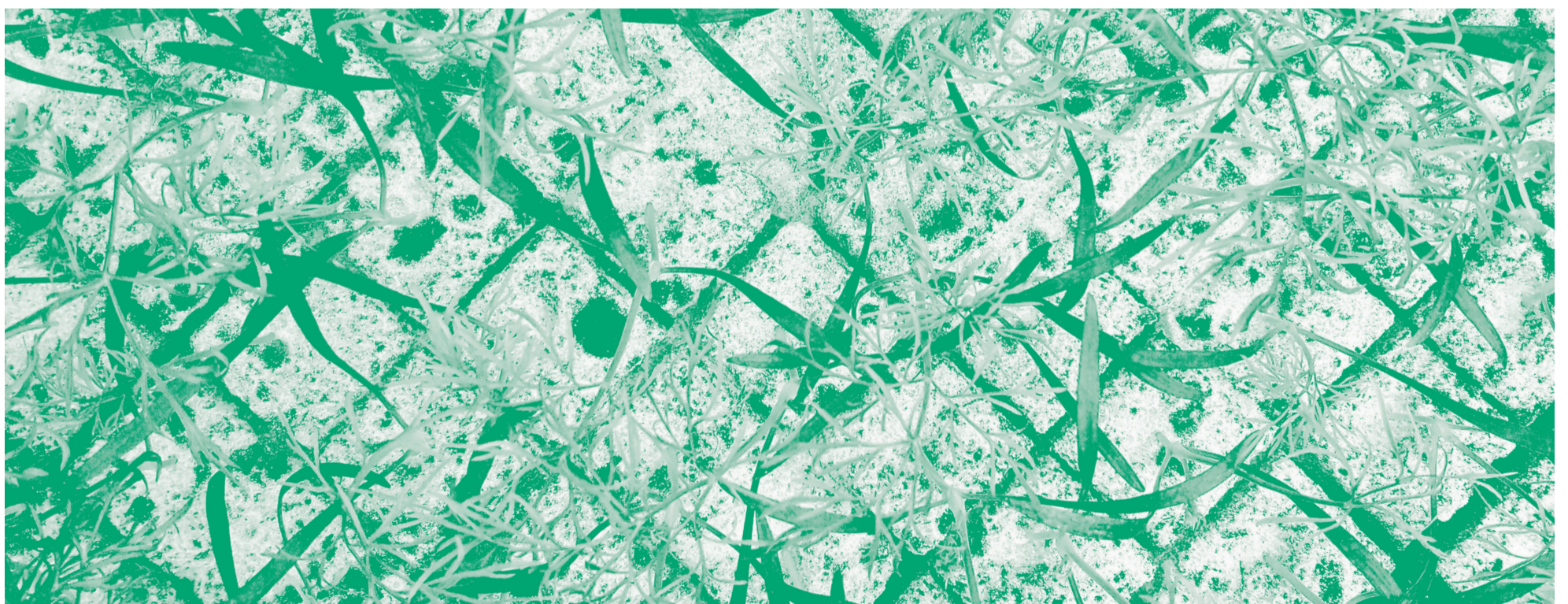
Magda groeide op op dit boenerf en woonde er meer dan twintig jaar. Nu woont zij een paar huizen verder, en komt ze regelmatig op bezoek. Elke vrijdag komt ze haar boodschappen doen in de hoevewinkel. Magda is een nieuwsgierige vrouw die wil weten wie er allemaal rond de tafel zit. Ze zegt weinig van kunst te kennen, maar begrijpt steeds beter wat Sara op de boerderij doet en waarom Maarten en zij er ook andere kunstenaars willen verwelkomen. Zelf is Magda actief in archivatie, na een lange carrière als leraar in de huishoudschool.

Jolien Naeyaert komt uit een West-Vlaamse boerenfamilie. Hoewel haar beide ouders braken met de familietraditie van het boeren, zit de rest van hun familie en vrienden in de boerenstiel. Het project interesseert haar omdat ze een betere verbinding wil tussen haar kunstenaarspraktijk en familieleden.

Een meertalig gesprek ontvouwt zich over verbinding en hoe we elkaar kunnen begrijpen wanneer we een andere (vak)taal, met verschillende generaties of met een verschillende (geografische) achtergrond spreken.

Kunnen we een taal creëren die we allemaal begrijpen en gezamenlijk kunnen spreken?

Na de koffie wandelen we nog een rondje door het dorp. Waar bevinden we ons? Wie woont er naast en achter de boerderij? Is er een dorpsleven dat geconnecteerd is met de boerderij? In de landelijke, rustige omgeving, is er weinig beweging. Alleenstaande huizen met hekken worden afgewisseld met een aantal appel- en perenboomgaarden. Op een pleintje voor het parochiecentrum, wat vroeger de dorpskern geweest moet zijn, hangt een bord 'verboden te skaten'. "Dat komt door mijn jongste zoon", lacht Maarten. Hoe gaan we dit dorp betrekken bij wat er gaande is op de boerderij?

The first day

A report by Loes Jacobs

Sunday, March 19. After more than a year and a half of writing and puzzling, Sara ten Westenend and Farmer Maarten's project *wie WIJ zijn* finally begins.

The many conversations Sara and I had together and all the expectations we had beforehand can finally find their way to Maarten's farmyard.

Appointment at noon to gather for the official launch – the first Sunday afternoon lunch – at the farm. Almost all the artists are present, Edurne, Jesse, Jolien, Various and, of course, Sara. (Paul and Keira are abroad for work.) Together with Phyllis (of nadine vzw), as well as graphic designer Guillaume, we toast to a new and exciting collaboration with Maarten. The sun is finally shining again, the feeling of spring is in the air.

After a glass of delicious bubbles poured in the farm shop, Maarten shows us around on the farm. He took over the farm in 2008 and installed himself there with his family. He has been farming since he was 26 after training in organic dynamic farming. The first farm he ended up on was a rental farm in the Kempen region (Ramsel). Maarten was able to get experience under the wings of the previous farmer, but increasingly longed for a farm of his own. He found it here in the hilly landscape of Attenrode.

In the courtyard, we see the 'small' refrigerator unit where vegetables are stored cold. The larger refrigerator, where mainly potatoes and pumpkins are stored, is off. With our boots through the mud, Maarten takes us to the field just behind the farm where sprouts were harvested until three weeks ago. The cabbages left behind will soon make way for new plants. At the end of the field are the now bare fruit trees in the orchard. We walk on to a swampy field bordered by young birch trees where birch sap is tapped. "In town, some shops sell this for 30€ a litre", Maarten says, laughing. In the distance, he points to the fruit trees – apples and pears – for which the region is known. What is noticeable is that the farm is not really fenced off. In the future, a section will have to be

fenced off a bit better when sheep or goats come as they did in the past.

A vast field behind the greenhouse still shows traces of leeks, celeriac and carrots. Once in the greenhouse, Maarten shows us the nursery, a defined area in the greenhouse equipped with a gas heater where all the little sprouts grow. From here, the young plants move to the greenhouse or out into the field.

In the greenhouse, we see the young cabbage lettuce in rows. These are planted shallow, on top of the soil surface, so enough air can get under the leaves in order for the lower leaves not to rot. It is simple, but still, we are surprised because we realise that we have never actually thought about how a head of lettuce is grown when we buy it or it is on our plates.

After the greenhouse, we go across the street where the chickens are kept. It is a piece of field where last year there were potatoes and onions, but now green manure. Each chicken lays about one egg a day and it can take up to an hour for an egg to be laid. Some hens fly over the fence easily and others run away during the day, but by nightfall they are all back on perches. Their tricoloured house protects them at night from the foxes that are not frequent but still present.

The neighbour's field looks yellowish. Maarten explains: in regular farming, crops are sprayed with synthetic fertilisers at the beginning of the season. At the end of the season, growth inhibitors are sprayed to slow down rapid growth. The field is a huge contrast to Maarten's fields where, in addition to crops, wild plants and flowers are allowed to grow. Industrial agriculture is at odds with the philosophy of the small organic farmer, without pesticides, with great care and knowledge and manual labour.

After the tour of the farm, it is time for lunch outside on the terrace prepared by Sara. We eat beetroot, leeks, chervil, celeriac, sweet dumpling and purslane all from our own field and prepared in the oven, in a puff pastry, made into pesto or mixed in a salad with rye.

Two people found in each other a special interest in food. Sara says she had actually never been that aware of all the labour involved in growing vegetables she served. Maarten had not yet considered the similarities between food production and artistic production. They discovered parallels in their interests and share the same love for their craft and the connectivity it can bring.

How did all the other artists around the table arrive at this project?

Edurne Rubio talks about the connection between city and countryside, which she has so far found only in her country of birth, Spain. She wants to initiate a writing practice for which she needs peace and time. The farm seems to have all the necessary ingredients to start it.

Various Artists already has some experience making work in and about the countryside. The political dimension, from water to agribusiness to land management, are important threads in the work. They are particularly interested in the farm as a new studio space to initiate automated art creation processes.

It is getting a little chilly. At three o'clock, Magda the neighbour comes by to introduce herself and tell us a bit about the farm where we are. For coffee and dessert, we move inside.

Magda grew up on this farm and lived there for more than 20 years. Now she lives a few houses away, and visits regularly. Every Friday, she comes to do her shopping in the farm shop. Magda is a curious woman who wants to know who is around the table. She says she knows little about art, but increasingly understands what Sara does on the farm and why Maarten and she want to welcome other artists there. Magda herself is active in archives, after a long career as a teacher in the domestic science school.

Jolien Naeyaert comes from a West Flemish farming family. Although both her parents broke with the family tradition of farming, the rest of their family and friends are in the farming business. The project interests her because she wants a better connection between her artistic practice and family history.

A multilingual conversation unfolds about connection and how we can understand each other when we speak a different (professional) language, with different generations or from different (geographical) backgrounds.

Can we create a language we can all understand and speak together?

After the coffee chat, we take another tour around the farm. Where are we located? Who lives next to and behind the farm? Is there a village life connected to the farm? In the rural, quiet surroundings, there is little movement. Single houses with fences are interspersed with a few apple and pear orchards. In a little square in front of the parish centre, what must have once been the village centre, there is a 'no skating' sign. "That's because of my youngest son", laughs Maarten. How will we involve this village in what is going on at the farm?

Sommige boeren vragen het zich zelf ook af..

Tijdens de voorbereidingen van het project *wie WIJ zijn*, lazen we verschillende teksten, artikels en boeken die ons deden nadenken, ons inspireerden en ons de motivatie gaven om het project verder vorm te geven. In elke publicatie willen we een kort fragment met jullie delen.

*En de boer,
hij ploeterde voort*

**Bavo Verwimp
(bioboer en landbouweconoom)**

woensdag 28 december 2022
voor *De Standaard*

...Eigenlijk weet niemand helemaal zeker hoe het verder moet met onze landbouw. Het blijkt moeilijk om echte keuzes te maken. Maar wat vooral een uitdaging is, is om die boeren beter te begrijpen. Ik gebruik bewust het woord boeren en niet landbouwers. De landbouwer is iets meer de beredeneerde ondernemer die een zaak runt. Maar in Vlaanderen hebben we nog heel veel boeren. Zij hebben geen beroep zoals de meeste Vlamingen, zij zijn hun beroep. Helemaal. Het zit in hun bloed.

Voor veel boeren is er ook helemaal geen onderscheid tussen de plaats waar ze wonen en werken. Ze zijn vaak diepgeworteld op de plek waar generaties lang dezelfde familie de grond bewerkte. Ze gaan ook nooit naar hun werk, ze worden er elke ochtend wakker en ademen de hele dag diezelfde boerderijlucht. Hun leven wordt geheel gedomineerd door het boerderijleven.

En zij vinden dat niet erg. Zij vinden het niet erg om 80 uur per week te werken. Zij missen die skivakantie niet. Zij kunnen ermee leven dat mensen met andere jobs veel meer verdienen dan zij. Dat is zoals het is. Voor veel boeren is boer zijn gewoon hun lotsbestemming, ze zijn geboren boeren. Net zoals je geboren wordt met blond of met krullend haar.

Nooit vakantie. Dat is vaak moeilijk te begrijpen voor wie geen boer is. De slagzin 'je hebt daar toch voor gekozen',

is dubbelzinnig. Veel boeren zien dat zelf niet zo. Voor hen is het net als met dat blond of met dat krullend haar. De kapper kan daar wel iets aan proberen te veranderen, maar eigenlijk ben je blond of ben je een krullenbol.

Veel boeren hebben er dan ook last mee als ze zich moeten verantwoorden voor dat 'boer zijn'. Ze vinden het moeilijk als ze weer eens commentaar krijgen dat ze te veel werken. Ze vinden het moeilijk als ze moeten uitleggen waarom ze letterlijk nooit vakantie nemen. Het is lastig als ze weer moeten toegeven dat ze eigenlijk bijna niets verdiend hebben in het afgelopen jaar. Duizenden boeren werken dag en nacht om voedsel te produceren voor een samenleving die dat nauwelijks waardeert (toch niet in euro's). Hoe ze dat blijven volhouden, snapt eigenlijk niemand.

Sterker nog, sommige boeren vragen het zich zelf ook af.

Some farmers ask themselves...

During preparations for wie WIJ zijn, we read several texts, articles and books that made us think, inspired us and gave us motivation to further shape the project. In each publication, we want to share a short excerpt with you.

And the farmer, he plodded on

Bavo Verwimp

(organic farmer and agricultural economist)

Wednesday, December 28, 2022,
excerpt from *De Standaard*

...Actually, no one is entirely sure how agriculture will continue. It turns out to be difficult to make real choices. But what is especially a challenge is to better understand the farmers. I deliberately use the word farmers and not agriculturalists. The agriculturalist is a bit more of a reasoned entrepreneur who runs a business. But in Flanders we still have a lot of farmers. They do not have a profession like most Flemish people, they are their profession. Absolutely. It's in their blood.

For many farmers, there is also no distinction at all between where they live and work. They are often deeply rooted in the place where the same family worked the land for generations. They also never go to work; they wake up there every morning and breathe that same farm air all day. Their lives are completely dominated by farm life.

And they don't mind. They don't mind working 80 hours a week. They don't miss that ski holiday. They can live with the fact that people with other jobs earn much more than them. That's the way it is. For many farmers, being a farmer is just their destiny, they are born farmers. Just as you are born with blonde or curly hair.

Never vacation. That is often hard to understand for those who are not farmers. The slogan 'you chose that anyway', is ambiguous. Many farmers don't see it that way themselves. For

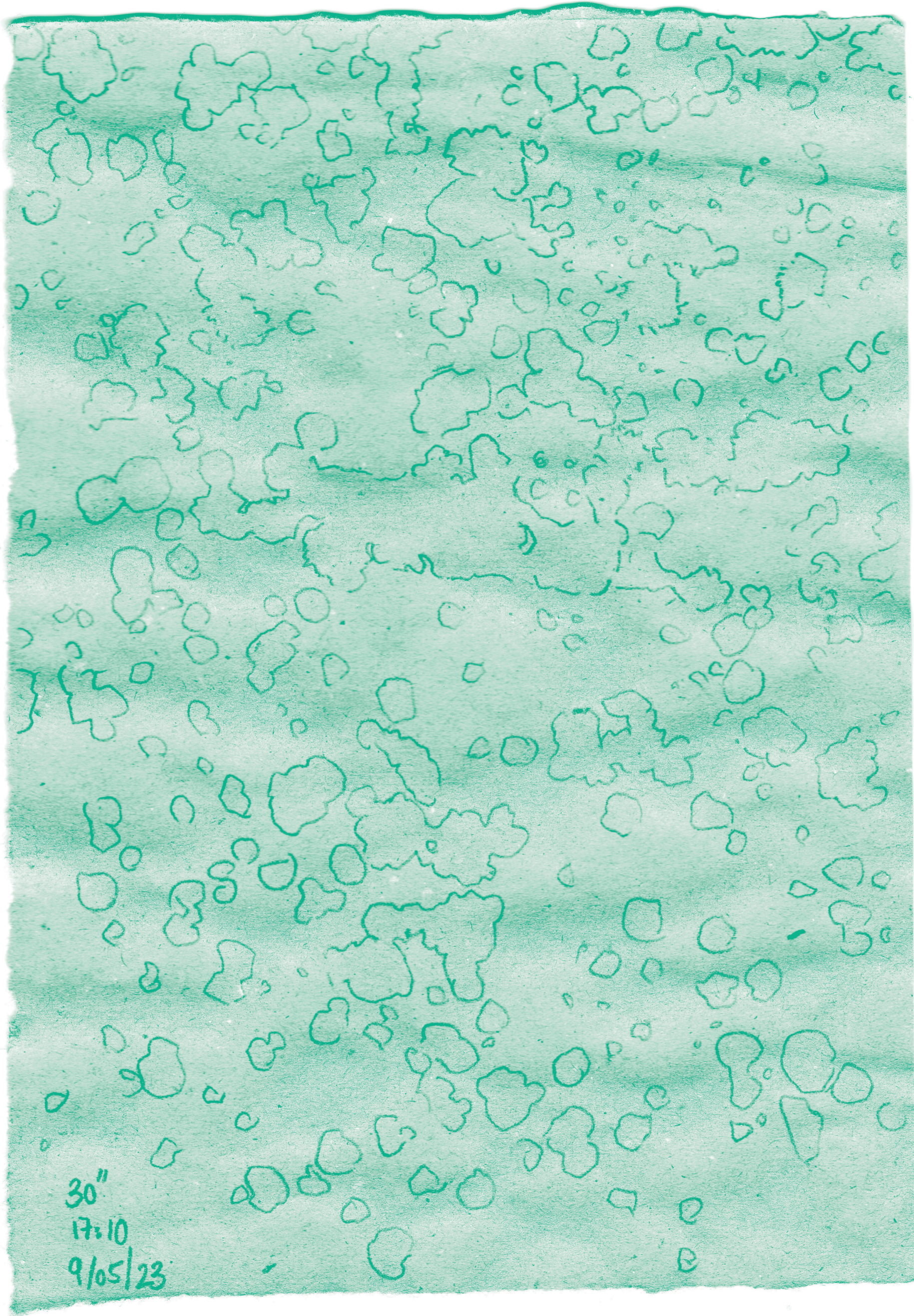
them, it's like that blonde or curly hair. The hairdresser may try to change it, but you're still basically a blonde or a curly one.

Many farmers therefore have problems when they have to explain 'being a farmer'. They find it difficult when they get comments that they work too much. They find it difficult when they have to explain why they never take a vacation. It is difficult when they have to admit they have earned almost nothing in the past year. Thousands of farmers work day and night to produce food for a society that hardly appreciates it (at least not in euros). No one really understands how they keep up with that. In fact, some farmers ask themselves the same question.

9/5/2023

A few days ago I was in Madrid.

At the end of April all temperature records were broken: 30° during the day, 14° at night.

The wheat fields around the city are yellow, but there are still no ears. The aquifers are dry, it hasn't rained.

I feel like people are starting to get really scared. As if we were living one of those moments before the catastrophe, when everything indicates that something is going to happen but you can't believe it... like the period before the arrival of the pandemic, when we thought that the virus was going to stay in China, or we debated whether Putin was going to ^{when} ~~dear~~ or not.

Hoaxes begin to be heard such as that the Cirrus Homogenicus (the trails left by planes in the sky) are actually the result of an evil plan by the "progressive" government that fumigates with the chemical products to prevent it from raining and thus demonstrate that climate change exists.

Perhaps in the near future, retirees in Spain will start buying houses in Attenrode or Wever so that they can spend the last years of their lives in a place where it rains and the green color has not disappeared.

29/04/2023

Plot transferred from east side
written in D105 and small
part of plot from section 2

02/05

Moss
culture

Dagger

Sequence

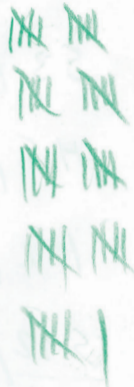
- C10 / S1 / D8 / C6 / C1 / D11
- D12 / S9 / D10 / C12 / H4 / H7
- D13 / D3 / D9 / C3 / H9 / D4
- H8 / C7 / C11 / S11 / C4 / S13
- S3 / S4 / C8 / D6 / S7 / H11
- H5 / D7 / C2 / C5 / S10 / H5
- H2 / H13 / D1 / D2 / H10 / S8
- S12 / C9 / H1 / H6 / S2 / S5 / C3
- H12 / S6 / H3

03/05

Mono
Carbon

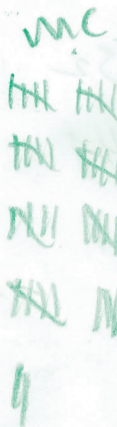
Rooster

Sequence

D2 | H2 | S12 | C3 | D7 | C10
C12 | S7 | C7 | H12 | H5 | D12
S6 | D11 | C8 | H10 | C6 | S2
S3 | H13 | S9 | S10 | C9 | H9
H11 | S11 | S5 | H1 | D3 | S1
H7 | C11 | S13 | D4 | D10 | D1
H4 | H6 | C13 | D5 | H8 | C2
H13 | S4 | H3 | D6 | D9 | C1
C9 | S8 | C5 | H8

04/05

Seal

Sequence

C5 | D13 | C13 | H8 | C6 | S6
D3 | D5 | D12 | C2 | D11 | H12
C10 | H7 | S2 | C8 | H3 | H4
C11 | S6 | D8 | C9 | D2 | H5
S8 | D9 | H10 | D7 | S3 | C12
C7 | S9 | H11 | H9 | S11 | H1
S1 | C3 | H2 | S5 | C11 | H6
S4 | H13 | S10 | S13 | D10 | D4
D7 | D6 | C1 | S12

Een gesprek met Magda Guelinckx

Magda groeide op in de Langstraat 41 te Attenrode. Op 21 jarige leeftijd trouwt ze met Gaston Denruyter, verlaat ze de boerderij en verhuist ze samen met hem naar een huis 300 meter verder in de straat.

“Ik ben met een heleboel mensen opgegroeid.” Magda slaat een groot boek open en laat de oude foto's zien van de boerderij. “De serre was er nog niet en dat hoekje was nog vrij. Zo was het toen.” Ze wijst de plekken aan op de luchtfoto die voor ons op tafel ligt. “Hier zie je hoe mijn ouders het verdeeld hebben onder de kinderen. Valère heeft die hoek gekregen en ik kreeg dat stuk waar nu de serre staat. Dat heb ik later verkocht aan Maarten.

Er mocht niet gebouwd worden op die grond en ik deed er toch niets mee. Hij heeft dat de eerste jaren gewoon kunnen gebruiken. Ik heb dat niet eens verhuurd. Misschien wist hij zelfs niet dat dat eigenlijk niet zijn grond was. Dat was 15 are. (...) Die vierkante blok huizen hier hoorde er ook nog bij. Mijn jongste zus kreeg dat en mijn oudste zus dat stuk. Mijn ouders bleven op de boerderij.

Hier waar die bomen staan, waar nu de poel is, dat is de plaats waar de klei uit is gehaald om de boerderij te bouwen.” Magda wijst naar een stuk grond achter de boerderij. “De klei werd gevormd tot bakstenen en die moesten drogen. Na een lange droogtijd, een maand ongeveer, werden de bakstenen gestapeld op het veld met houten takken ertussen. Het geheel werd afgedekt met aarde en er werd een schouw ingezet. Het vuur werd aangestoken. Zodra er geen damp meer uitkwam, wist men dat alles was gebakken en moest men dat terug laten afkoelen. Ze zullen dat verschillende keren hebben moeten doen hé om dat allemaal te kunnen bouwen [lacht].”

De boerderij is uit 1866. Magda heeft alle aktes nog. “Het was juffrouw Sylvia Stevens die de boerderij heeft laten bouwen en zij heeft de boerderij verkocht aan Leo Truyens, dat is de grootvader van mijn moeder. Sinds 1885 is het in mijn familie. ‘Bij de kinderen Truyens’ zei men hier in het dorp. Dit is mijn overgrootmoeder Ludovica Ledens. Ze had vijf kinderen. Hubert, Louis, Frans, Mathilde en Tecla. Frans Truyens is de vader van mijn moeder.”

“Mijn moeder leefde eenvoudig. Ze had niet veel comfort, maar dat wilde ze ook niet. Ze was gelukkig met weinig.”

“Gaston en ik hebben uren en uren opgeruimd toen mijn moeder overleed in 2006. We hebben zeker geen schatten gevonden want mijn ouders waren niet echt rijk. Een keuterboerderijtje. Voordat mijn vader 60 was, werd hij al ziek, er werd de ziekte van Parkinson vastgesteld. Vanaf toen heeft hij niet meer gewerkt op de boerderij.

Die oude machines kon je niet meer verkopen, dat was oud ijzer. Het was eerder rommel opruimen wat we deden. Omdat de boerderij al zolang in de familie was, en omdat een boerderij niet alleen een woonhuis is, maar ook de stallen en schuren, was er heel veel om op te ruimen. We vonden dat we het moesten verkopen aan iemand waarmee we een goede klik hebben. Een boerderij verkoop je niet zomaar. In het voorjaar van 2007 hebben we de boerderij te koop gezet. Maarten kwam toen kijken en had veel interesse maar er had ook al iemand anders geboden, en voor Maarten was dat te veel. Er kwam nog iemand en die zag dat er hier allemaal veel straat naast ligt en die wilde

BIJZONDERE VOORWAARDEN :		S. 50A	
87	POLIS N ^o 6.213.206	J. vervalgag 15 - 6	Verzekerde Kinderen TRUYENS Landbouwers Langestraat ATTENRODE - "Wever"
Vervangt N ^o 7.281.912/6	Aanpalend Gemeen	Risico Landbouw te ATTENRODE "Wever", Langestraat	Afreckening tot 15/6/1951
Door 10 jaar 4 Maand + 15 dag	Beginndatum 30 Januari 1951	Verzekerde handelt in hoedanigheid van eigenaars	Premie Fr.
Einddatum 15 Juni 1961.	Agentschap ATTENRODE 12.401 Rumlidus VANSTOCKSTRAATEN Dorp		Teruggave
			Nettopremie
			Poliskosten
			f. s. t., exp., enz.
			Abonnementstax
			Te betalen
			52
			5
			57

De hierbij gevoegde Algemene Voorwaarden 1936, Algemene Bepalingen en Bijzondere Overeenkomsten, met de Bijzondere Voorwaarden op dit inlaasblad vermeld, maken samen de verzekeringsovereenkomst uit; zij zullen door beide partijen te goeder trouw worden uitgevoerd. Voor de nadere omschrijving van de verschillende artikelen en bijpremii of bijvoeglijke premii wordt verwezen naar de rubrieken van de Algemene Bepalingen.

Bovengemeld bedrag ontlaan de 30-3-1951 DE AGENT. *W. Maarten*

ART.	RUBRIEK	OMSCHRIJVING	KAPITALEN Fr.	PREMIËN Fr.
1.	A.	Woonhuis met gerieven en bakhuis.	100.000	100
2.	A.	Hangaar voor landbouwmaterieel, palende aan art. I. en 2. en mogende hoegenamd geen ongedorsen oogst, hooi noch stro bevatten.	5.000	5
3.	A.	Voederij, gewelfde koe- en paardenstal, op 4m. van art. I.	30.000	30
4.	A.	Karhuis, gedekt met gepopte pannen, palende zonder gemeenschap aan art. 3.	5.000	6
5.	A.	Schuur en varkenskot, gedekt met gepopte pannen, op 3m. van art. I. en 4m. van art. 4. Voormelde gebouwen zijn bewoond en gebruikt door verzekerden-landbouwers.	60.000	72
6.	L.	Inboedel in art. I. tot 5., inbegrepen afroemer, solvat en radio "SERF" van 1956, met 6 lampen, met antenne, op lichtstroom, ter waarde van 2.550 Fr.	60.000	66
7.	O.	Materieel inbegrepen dorsmachine met electromotor, in art. I. tot 5.	10.000	12
8.	Q.	Dieren in art. 3. slechts een klein gedeelte in de overige gebouwen, inbegrepen de electrocutie van de dieren.	34.000	34
9.	R.	Oogst in art. I. tot 5.	24.000	41
	V.	Mekanisch Dorsen met electromotor : kosteloos.		
	W.	Electriciteit, Bliksem, Gas, Ontploffingen van alle aard en Vallen van Vliegtuigen.		
			328.000	464
	Y.	Vermindering als lid : 15%		70
		Het radiotoestel is niet verzekerd tegen electriciteitschade.		394
		KSG. en Taks.		35
		Gedaan in 't dubbel te Leuven, de 26 Februari 1951.		429
		De Verzekerden,		
		ASSURANTIE VAN DE BELGISCHE BOERENDOND (N. V.) Bij volmacht, <i>W. Maarten</i>		

dat hier verkavelen. Maar wij hadden daar zo'n slecht gevoel bij ondanks zijn hoge bod dat we zeiden: we verkopen het niet aan hem.

Ook toen mijn vader de boerderij niet meer kon doen, kwamen mensen vragen of we de grond wilden verkopen. Mijn moeder zei altijd, een boerderij zonder grond is geen boerderij en ze wilde dat het een boerderij bleef. Dat was voor ons een reden om de boerderij toch aan Maarten te verkopen.”

“Boven in het woonhuis was vroeger de graanzolder. We hebben hier met negen gewoond, drie generaties.”

Magda en ik staan in de eetkamer van de boerderij en kijken door het raam naar buiten.

“Daar waar de schuur open is, stonden de paarden. De kleine stal was voor de kalfjes. In de andere stal stonden 12 koeien, links 6 koeien en rechts 6 koeien. In het midden de gang. De hooizolder was boven de stal.

Mijn ouders kweekten aardappelen en bieten. Het was een gemengd bedrijf

met ook varkens, koeien, kalfjes. De melk werd in 'melkbus 309' dagelijks naar de zuivelfabriek gebracht. Koeien werden hier nooit geslacht, alleen varkens of soms kippen en Barbarie eenden werden hier ook gekweekt. Die werden in de poel gehouden waar de klei uitgehaald is voor het bouwen van de boerderij.

De groentetuin werd onderhouden door mijn oom Hubert. Mijn ouders wilden de boerderij niet groter maken. Mijn vader had twee boerenpaarden waarmee al het werk werd gedaan.

Als hij iets niet kon, namen ze een loonwerker in dienst. Mijn vader heeft nooit een tractor gehad. Mijn moeder heeft geen zwaar boerinnenleven gehad. Ze hoefde niet te koken of te wassen, dat deden mijn tantes. En als ze niet meer konden, waren wij al groot genoeg om te helpen.

Wij woonden en werkten samen en het ritme hing af van het werken. Als er wat te doen was, werd er niet gegeten en moest het eten wachten tot het werk gedaan was. Kalf er een koe of moeten de aardappelen of oogst binnen omdat het ging regenen dan ging dat voor en werd er niet gegeten. Dan werden er boterhammen naar het veld gebracht. Dat ritme was onze tijd en niet de klok. Het leven zoals het is.”

A conversation with Magda Guelinckx

Magda grew up on the farm at Langstraat 41 in Attenrode. At 21, she married Gaston Denruyter, left the farm and moved with him to a house 300 metres down the street.

'I grew up with a lot of people'. Magda flips open a big book and shows the old photos of the farmhouse. 'The conservatory wasn't there yet, and that corner was still vacant. That's how it was then'. She points out the spots on the aerial photo in front of us on the table. 'Here you can see how my parents divided it among the children. Valère got that corner and I got that piece where the conservatory is now. I later sold that to Maarten.

No construction was allowed on that land and I wasn't doing anything with it anyway. He was able to use that for the first few years. I didn't even rent that out. Maybe he didn't even know that wasn't actually his land. It was 15 acres. (...) That square block of houses here was also part of it. My youngest sister got that and my eldest sister got another piece. My parents stayed on the farm.

Here, where those trees are where the pond is now, that is where the clay was taken from to build the farmhouse'. Magda points to a piece of land behind the farmhouse. 'The clay was shaped into bricks and had to dry. After a long drying period, about a month, the bricks were stacked in the field with wooden branches between them. The whole thing was covered with earth and a chimney was put in. A fire was lit. When no more vapour came out, everything was baked and they had to let it cool down. They must have had to do that several times [lol] to build all that'.

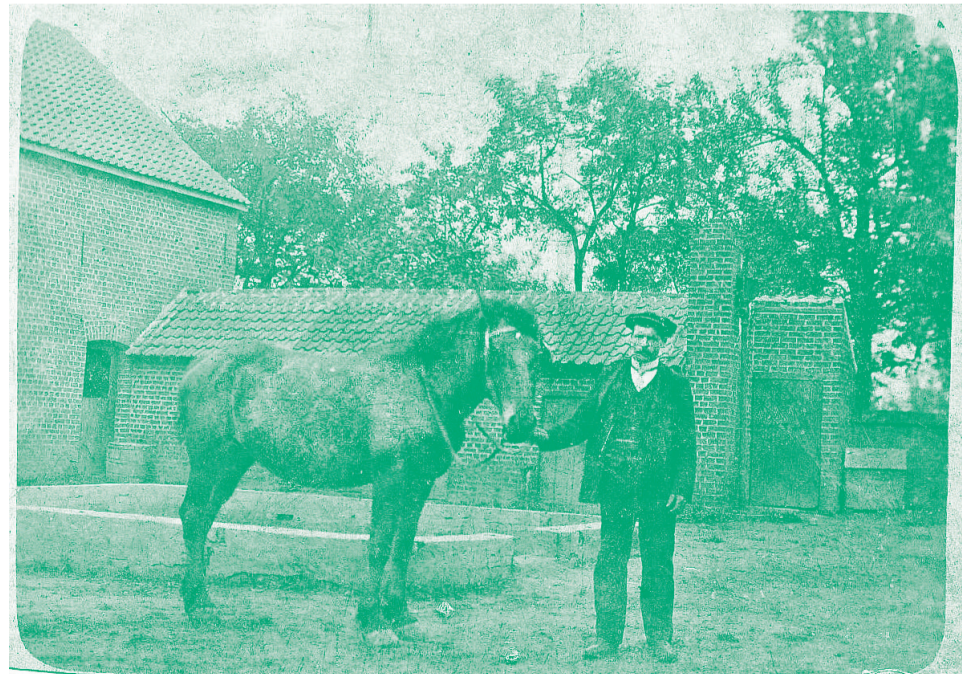
The farmhouse is from 1866. Magda still has all the deeds. 'It was Miss Sylvia Stevens who had the farm built and she sold it to Leo Truyens, which is my mother's grandfather. It has been in my family since 1885. 'At the Truyens children' they used to say in the village. This is my great-grandmother Ludovica Ledens. She had five children. Hubert, Louis, Frans, Mathilde and Tecla. Frans Truyens is my mother's father'.

'My mother lived a simple life. She didn't have many comforts, but she didn't want them either. She was happy with little'.

'Gaston and I spent hours and hours cleaning up when my mother died in 2006. We certainly didn't find any treasures because my parents weren't exactly rich. A small farm. Before my father was 60, he fell ill, he was diagnosed with Parkinson's disease. From then on, he no longer worked on the farm.

You couldn't sell the old machines, they were scrap metal. Rather, it was junk clearing that we did. Because the farm had been in the family for so long, and because a farm is not just a house but also stables and barns, there was a lot to clean up. We felt we should sell it to someone we had a good click with. You don't sell a farm just like that. In spring 2007, we put the farm up for sale. Maarten came to see it then and was very interested, but someone else had already made an offer, which was too much for

Maarten. Another person came and saw there is a lot of street next to it and he wanted to subdivide it.

Oom Hubert op de binnenplaats
Uncle Hubert Truyens in the courtyard

But we had such a bad feeling about it despite his high bid, we said: we won't sell it to him.

Even when my father could no longer work on the farm, people came to ask if we wanted to sell the land. My mother always said, a farm without land is not a farm and she wanted it to remain a farm. That was the reason for us to sell the farm to Maarten'.

'Upstairs in the main house there used to be a granary. Nine of us lived there, three generations'.

Magda and I stand in the farmhouse dining room and look out through the window.

'Where the barn is open, there were horses. The small stable was for calves. In the other barn were 12 cows, six cows on the left and six cows on the right. In the middle was the corridor. The hayloft was above the stable.

My parents grew potatoes and beets. It was a mixed farm, with pigs, cows and calves. Milk was taken to the dairy in 'milk canister 309' daily. Cows were never slaughtered here, only pigs or sometimes chickens, and Barbary ducks were also farmed here. These were kept on the pond where the clay was extracted to build the farm house.

The vegetable garden was maintained by my uncle Hubert. My parents did not want to make the farm bigger. My father had two farm horses with which all the work was done.

If he couldn't do something, they hired a contractor. My father never had a tractor. My mother did not have a hard farm life. She didn't have to cook or wash, my aunts did that. And if they couldn't do more, we were already big enough to help.

We lived and worked together and the rhythm depended on working. If there was something to do, there was no eating and the food had to wait until the work was done. If a cow calved or the potatoes or crops had to be brought in because it was raining, that took precedence and no food was eaten. Then sandwiches were taken to the field. That rhythm was our time and not the clock. Life as it is'.

Wie zijn wij?

Who are we?

Maarten Van Gool

Maarten Van Gool is sinds 1996 zelfstandig groenteteler in de biologische landbouw. Hij vertrok op eenentwintigjarige leeftijd naar Zuid-West Frankrijk om daar voor 6 maanden mee te werken op een kleine biologische groenteboerderij. Terug in België besloot hij naar Zuid Duitsland te gaan voor een tweejarige opleiding in biologisch dynamische groenteteelt. Zijn interesse groeide samen met zijn kennis.

Vanaf 1996 huurde Maarten een boerderij met 3ha veld in Ramsel (De Zuiderkempen) waar hij samen met zijn gezin woonde en werkte. In 2008 kocht hij de boerderij in Attenrode. De oude boerderij uit 1866 was voor die tijd al vele generaties in bezit van de familie Truyens. Maarten teelt groenten en fruit op de 4ha grond rond de boerderij, in de serre en in de boomgaard. Hij staat reeds 20 jaar elke zaterdag op de markt in Leuven, heeft een winkel op de boerderij en brengt zijn groenten en fruit naar verschillende afhaalpunten in o.a. Brussel en Aarschot.

Maarten is zich als boer terdege bewust van de rol die hij heeft. Het is volgens hem noodzakelijk om een ander beeld van de landbouw te geven. Er moet veel meer aandacht komen voor een duurzame en ecologische manier van boeren. Door het project *wie WIJ zijn* op zijn boerderij te laten plaatsvinden, wil Maarten laten zien dat een boerderij een voorbeeld kan zijn voor de maatschappij op ecologisch en sociaal vlak. Door de boerderij open te stellen voor een andere beroepspraktijk kan er op een vernieuwende manier aan kennisdeling worden gedaan.

Maarten Van Gool has been a self-employed organic vegetable grower since 1996. At the age of twenty-one, he went to South-West France to work on a small organic vegetable farm for six months. After his return to Belgium, he decided to go to southern Germany for a two-year course in biodynamic vegetable growing. Along with his knowledge, his interest grows.

In 1996, Maarten rented a farm with 3ha of field in Ramsel (De Zuiderkempen) where he lived and worked with his family. In 2008, he bought a farm in Attenrode. This old 1866 farm had been owned by the Truyens family for many generations prior. It is here where Maarten grows fruit and vegetables on the 4ha of land around the farm, in the greenhouse and in the orchard. He has been at the market in Leuven every Saturday for 20 years, has a shop on the farm and brings his fruit and vegetables to various pick-up points in Brussels and Aarschot, among other places.

As a farmer, Maarten is well aware of his role; he believes it is necessary to present a different image of farming. There needs to be much more focus on sustainable and ecological ways of farming. By running the *wie WIJ zijn* project on his farm, Maarten wants to show that a farm can be an example to society ecologically and socially. By opening up the farm to artists, he enables people to share knowledge in an innovative way across professional practices.

Various Artists

Various Artists is a fictitious collective of 24 artists. Like chemical components, they can be mixed or combined. The collective focuses on opening up their diverse practices to other artists and collectives, while experimenting with 'automatic' and outsourced art production.

Both the restrictive art market and the prevailing belief in monolithic authorship are important themes that are addressed in their work and flow together in installations or residency projects.

During their farm stay, Various Artists will work on *Agrophobia*. For this project, which aims to make a connection between agribusiness and the art market, Various Artists will walk around the neighbourhood of Maarten's farm. At first glance, the countryside seems to have become a green desert. Between fields of monoculture, villages lie dormant; searching for social or economic activities. Front gardens composed of grey pebbles and tiles, while here and there a toxic orange colours the short-cut greenery. No one is home. Various Artists collect, photograph, draw, record everything they encounter along the way. The farm is a new beacon where all this material comes together.

Various Artists previously did research on the corn plant in Oaxaca, Mexico (the *Zea Mays* project). The history, present and future of this important plant were brought together in a drawing that was then translated into new artworks in various ways. The outcome of their artistic research is never known beforehand.

Various Artists is een collectief van 24 ingebeelde kunstenaars. Net als chemische componenten kunnen ze worden gemengd of gecombineerd. Het collectief richt zich op het openstellen van hun diverse werkwijzen naar andere kunstenaars en collectieven, terwijl het experimenteert met 'automatische' en uitbestede kunstproductie.

Zowel de beperkende kunstmarkt als het heersende geloof in monolithisch auteurschap zijn belangrijke thema's die aangekaart worden in hun werk en samenvloeien in installaties of residentieprojecten.

Tijdens het verblijf op de boerderij zal Various Artists werken aan *Agrophobia*. Voor dit project, dat een verband wil leggen tussen de agro-industrie en de kunstmarkt, wandelt Various Artists rond in de buurt van Maartens boerderij. Het platteland lijkt een op het eerste zicht groene woestijn geworden. Tussen akkers met monocultuur liggen dorpen te slapen. Het is zoeken naar sociale of economische activiteiten. Voortuinen opgebouwd uit grijze kiezels en tegels, hier en daar kleurt een giftig oranje het kortgeknipte groen. Er is niemand thuis. Various Artists verzamelen, fotograferen, tekenen, leggen alles vast dat ze onderweg tegenkomen. De boerderij is een nieuwe baken waar al dit materiaal samenkomt.

Various Artists deed eerder onderzoek naar de maïs plant in Oaxaca, Mexico (het *Zea Mays* project). De geschiedenis, het heden en de toekomst van deze belangrijke plant werden in een tekening bij elkaar gebracht die dan weer op verschillende manieren vertaald werd naar nieuwe kunstwerken. Het resultaat van hun artistiek onderzoek is op voorhand nooit bekend.

Sara ten Westenend

Sara ten Westenend is de artistiek coördinator van het project *wie WIJ zijn* en is tevens één van de deelnemende kunstenaars. De Ander, het Collectief, Taal en Dialoog zijn al enkele jaren de basisthema's van haar werken. Sara maakt ruimtelijke installaties, objecten van o.a. keramiek maar ook tekst en geluid zijn onderdeel van haar werken. Deze werken zijn altijd verbonden met de omgeving waarin ze worden gemaakt of gepresenteerd.

Samenwerking is belangrijk in het maakproces – met andere kunstenaars maar eveneens met 'niet' makers – waardoor de grens tussen publiek, deelnemer en maker vervaagt en in elkaar overloopt.

Sara is docent op LUCA school of arts te Brussel en Gent en daarnaast is zij ook al vele jaren met voeding bezig als freelance kok in de culturele sector. Ze kookte o.a. in de backstage keuken van de Ancienne Belgique en bij Opera Ballet Vlaanderen.

Binnen het project *wie WIJ zijn* wil Sara alle verschillende aspecten van haar werkzaamheden samenbrengen. Als beeldend kunstenaar, als initiator van een dialoog, als facilitator en vormgever van diners en evenementen. Met haar interesse voor zowel stad als platteland en haar liefde voor voeding wil zij een meer duurzame manier van werken ontwikkelen en samenwerkingen aangaan die dit kunnen versterken. Een boerderij is van oudsher een plek waar collectief gewoond en gewerkt wordt. De ontmoeting met Boer Maarten versterkte haar vragen over verbinding: Wie zijn 'WIJ' wanneer we allemaal naast elkaar leven? En bestaat er eigenlijk wel zoiets als 'WIJ'?

Sara ten Westenend is the artistic coordinator of the project *wie WIJ zijn* and is also one of the participating artists. For several years, her work has revolved around themes such as the Other, the Collective, Language and Dialogue. Sara makes spatial installations, objects made of ceramics, among other things, while text and sound also play a significant role. Her work is always connected to the environment in which it is made or presented.

Collaboration is important in her creative process – with other artists but also in collaboration with 'non' makers – blurring and merging the line between audience, participant and maker.

Sara is a teacher at LUCA school of arts in Brussels and Ghent and has also been working with food for many years as a freelance cook in the cultural sector. She has cooked in the backstage kitchen of Ancienne Belgique and at Opera Ballet Vlaanderen, among others.

With the project *wie WIJ zijn*, Sara wants to bring together all the different aspects of her work: as a visual artist, as an initiator of dialogue, as a facilitator and designer of dinners and events. With her interest in both urban and rural areas and her love for food, she wants to develop a more sustainable way of working and create collaborations that can enhance this. A farm has traditionally been a place of collective living and working. Meeting Farmer Maarten reinforced her questions about connection: who are 'WIJ' ['WE'] when we all live side by side? Is there actually such a thing as 'WE'?

Edurne Rubio

Edurne Rubio is a visual artist living in Brussels. Her work takes many different forms such as film, sound and performance. She creates situations where tension is built up between what we see and what we hear, between the present, memory and imagination.

Like an anthropologist, Edurne uses interviews as her main starting point. She collects individual stories to build a new collective narrative. By showing more personal stories, which are constantly changing, she wants to question supposedly fixed history; art should raise questions, not provide answers. Past versus future, man versus nature are recurring themes within her work.

She regularly travels to her homeland in the Spanish countryside. This place, and the landscape with its traditions and stories, form the basis of her way of working.

In the project *wie WIJ zijn*, she wants to study the Flemish countryside and how stories appear through the field, flora and fauna and the changing weather. She will collect old stories but also invent new ones. What stories can we tell here, specific to this place? Are there stories that can survive our generation?

Her work has been shown in numerous theatres, cinemas and exhibition spaces in Europe and several South American countries.

Edurne Rubio is beeldend kunstenaar en woont in Brussel. Haar werk kent veel verschillende vormen zoals film, geluid en performance. Binnen haar werk creëert ze een situatie waarin de spanning wordt opgebouwd tussen wat we zien en wat we horen, tussen het heden, het geheugen en de verbeelding.

Zoals een antropoloog gebruikt Edurne interviews als belangrijkste uitgangspunt. Ze verzamelt individuele verhalen om een nieuw collectief verhaal op te bouwen. Door meer persoonlijke verhalen te laten zien, die constant in verandering zijn, wil ze de zogenaamd vaststaande geschiedenis in vraag stellen. Kunst moet vragen oproepen en geen antwoorden geven. Verleden versus toekomst, mens versus natuur zijn steeds terugkerende thema's binnen haar werk.

Edurne reist regelmatig terug naar haar vaderland. Zij groeide op op het Spaans platteland. Deze plek en het landschap met haar tradities en verhalen ligt aan de basis van haar manier van werken.

In het project *wie WIJ zijn* wil zij het Vlaamse platteland bestuderen en hoe de verhalen verschijnen via het veld, de flora en fauna en de wisselende weer. Ze zal oude verhalen verzamelen maar ook nieuwe verzinnen. Welke verhalen kunnen we hier vertellen, specifiek voor deze plek? Zijn er verhalen die onze generatie kunnen overleven?

Haar werk wordt getoond in talrijke theaters, bioscopen en tentoonstellings-ruimtes in Europa en verschillende Zuid-Amerikaanse landen.

Jolien Naeyaert

Jolien Naeyaert is een ingenieur architect en beeldend kunstenaar die alternatieve manieren gebruikt om architecturale plekken te onderzoeken. Via o.a. tekeningen, dans, muziekimprovisaties en het schrijven van poëzie probeert ze deze plekken te begrijpen. Het ervaren van een specifieke plek en het ontdekken van wat er op die plek leeft – door er tijdelijk te verblijven – is essentieel voor haar werk.

In 2015 bouwde ze haar eigen 'onderzoekscentrum' in een caravan en besloot ze in België rond te dwalen met de vraag, Wat is een landschap? Jolien werkte bij Robbrecht en Daem architecten in Gent. Ze schrijft artikels voor het Belgische architectuurtijdschrift A+ en sinds enkele jaren geeft ze les aan de Faculteit Architectuur, Sint Lucas Brussel.

Deelnemen aan *wie WII zijn* voelt voor haar als teruggaan naar haar roots. Opgroeiend in het gehucht Terhand (West-Vlaanderen, België), werd ze omringd door boeren en hun open velden. Tijdens haar jeugd verplaatste ze zich vaak binnen agrarische plaatsen en luisterde ze naar de gesprekken van mensen die verbonden waren met de wereld van de boeren; ze waren zelf boer of hadden ouders die boer waren. Deze opvoeding heeft een fundamentele invloed gehad op zowel haar identiteit als haar praktijk. Hoewel ze nu al 7 jaar in Brussel woont, na haar studie in Gent, voelt ze zich nog steeds sterk verbonden met de boerenvelden waarin ze opgroeide. Haar beslissing om in de hoofdstad te gaan wonen – om haar artistieke praktijk te omarmen – is binnen deze context geen evidente keuze geweest. Deelname aan dit project confronteert haar met de tegenstrijdigheden die ze heeft ervaren tijdens haar levensreis, bewegend tussen de wereld van de boeren en die van de kunstenaars.

Jolien Naeyaert is an architect/engineer and visual artist who uses alternative ways of exploring architectural places. Through drawings, dance, music improvisations and writing poetry, among other things, she tries to understand these places. Experiencing a specific place and discovering what lives there – by staying there temporarily – is essential to her work.

In 2015, she built her own 'research centre' in a caravan and decided to wander around Belgium asking the question, What is a landscape? Jolien used to work at Robbrecht and Daem architects in Ghent. She writes articles for the Belgian architecture magazine A+ and for several years she has been teaching at the Faculty of Architecture, Sint Lucas Brussels.

Taking part in *wie WII zijn* feels to her like going back to her roots. Growing up in the hamlet of Terhand (West Flanders, Belgium), she was surrounded by farmers and their open fields. During her childhood, she often moved within agricultural places and listened to the conversations of people connected to the world of farmers; they were farmers themselves or had parents who were farmers. This upbringing had a fundamental influence on both her identity and practice. Although she has lived in Brussels for seven years now after studying in Ghent, she still feels a strong connection to the farm fields where she grew up. Her decision to live in the capital – to embrace her artistic practice – has not been an obvious choice within this context. Participation in this project confronts her with the contradictions she has experienced during her life journey, moving between the world of farmers and that of artists.

Keira Greene

Keira Greene works with different media such as film, photography, performance and text. Her work deals with the social and organic life and landscape of a specific environment. Collaboration and conversation, but also watching/recording and writing, play a major role in this.

Keira finds it important to build lasting relationships with the places where she makes her work.

Besides making own work, she curates exhibitions and organises events in London and Brussels and did research at the Kingston School of Art.

Her films have screened internationally at film festivals, museums, galleries and artist venues. She regularly collaborates with dancers and musicians.

In the project *wie WII zijn* she collaborates with Paul Abbott.

Keira Greene werkt met verschillende media zoals film, fotografie, performance en ook tekst. Haar werk gaat over het sociale en organische leven en landschap van een specifieke omgeving. Samenwerking en gesprek, maar ook kijken/registreren en schrijven, spelen hierbij een grote rol.

Keira vindt het belangrijk om een duurzame relatie op te bouwen met de plekken waar ze haar werken maakt.

Naast het maken van haar eigen werk cureert ze tentoonstellingen en organiseert ze evenementen in Londen en Brussel en deed ze onderzoek aan de Kingston School of Art.

Haar films zijn internationaal vertoond op filmfestivals, musea, galleries en kunstenaarspodia. Ze werkt regelmatig samen met dansers en muzikanten.

In het project *wie WII zijn* werkt ze samen met Paul Abbott.

Jesse Cremers

Jesse Cremers woont en werkt in Antwerpen. In zijn beeldend werk vertrekt hij meestal vanuit de bestaande omgeving en context die hij vervolgens naar zijn hand zet. Vaak bestaan zijn werken uit bewegende installaties en sculpturen. Objecten krijgen een nieuwe betekenis doordat ze op een andere, verrassende manier bewegen. Die beweging of aanpassing ontdoet ze van hun oorspronkelijke functie en geeft ze een nieuw, haast menselijk karakter.

De aanpassing kan klein en subtiel zijn maar ook net opvallend en aanwezig. Het absurde en bevreemdende element is belangrijk in zijn oeuvre. De interesse in machines en mechaniek zijn een logisch gevolg van zijn manier van werken die tevens analoog van aard is en vaak ambachtelijk en arbeidsintensief. Dat, in combinatie met het landschappelijke en de specifieke omgeving van de boerderij, zijn voor hem een vertrekpunt in het project *wie WII zijn*.

Tijdens zijn verblijf wil hij zien en onder-vinden hoe de boerderij functioneert. Het hele boerderijleven is immers een soort machine die zo efficiënt mogelijk probeert te functioneren aan de hand van ambachtelijke processen. Handwerk gecombineerd met het werk van machines. De context, alsook de mensen, de arbeid op en rondom zullen de vorm van zijn werk bepalen.

Paul Abbott is a musician and drummer and explores how sounds and the physical body influence each other in an experimental musical play. He plays with real and imaginary drums, synthetic sounds, performance and text.

In 2022, he received his PhD from the University of Edinburgh UK on the rhythmic emergence of sound and language through drum performance. He is currently doing research at the Royal Conservatoire and the Academy of Arts in Antwerp. Paul performs internationally at various venues, festivals, museums and galleries. He co-founded and edited the music, politics and poetry magazine *Cesura/Accesso*.

During their stay on the farm, Paul and Keira will explore how the rhythms and actions of farm life, natural growth and seasonal changes influence their artistic practice. Film and drums are often the instruments with which Paul and Keira create their work and explore the world. The context of their work is the art gallery, cinema or music stage. For this residency, they will dialogue with the situation and explore what this very different context of the farm means for their work, how the farm might respond to it and what creative ideas might emerge for all involved in this collaboration.

Jesse Cremers lives and works in Antwerp. In his visual work, he usually starts from an existing environment and context, which he then manipulates. His work often consists of moving installations and sculptures. Objects acquire new meaning because they move in a different, surprising way. This movement or adaptation strips them of their original function and gives them a new, almost human character.

The adaptation can be small and subtle or just striking and present. The absurd and alienating element is important in his oeuvre. The interest in machines and mechanics are a logical consequence of his way of working, which is also analogue in nature and often artisanal and labour-intensive. This, combined with the landscape and the specific surroundings of the farm, are a starting point for him in the project *wie WII zijn*.

During his stay, he wants to see and experience how the farm functions. After all, farm life is like a machine trying to function as efficiently as possible using artisanal processes. Crafts combined with the work of machines. The context as well as the people, the labour on and around will determine the shape of his work.

Paul Abbott

Paul Abbott is muzikant en drummer en onderzoekt hoe geluiden en het fysieke lichaam elkaar beïnvloeden in een experimenteel muzikaal spel. Hij speelt met echte en denkbeeldige drums, synthetische geluiden, performance en tekst.

In 2022 promoveerde hij aan de Universiteit van Edinburgh UK op het ritmisch ontstaan van geluid en taal door drumperformance. Momenteel doet hij onderzoek aan het Koninklijk Conservatorium en de Kunstacademie in Antwerpen. Paul treedt internationaal op bij verschillende podia, festivals, musea en galleries. Hij was medeoprichter en redacteur van het muziek-, politiek- en poëzietijdschrift *Cesura/Accesso*.

Tijdens hun verblijf op de boerderij zullen Paul en Keira onderzoeken hoe de ritmes en handelingen van het boerenleven, natuurlijke groei en seizoensgebonden veranderingen hun artistieke praktijk beïnvloeden. Film en drums zijn meestal de instrumenten waarmee Paul en Keira hun werk maken en de wereld onderzoeken. De context van hun werk is vaak de kunstgalerie, de cinema of het muziekpodium. Voor deze residentie zullen ze in dialoog gaan met de situatie en onderzoeken wat deze heel andere context van de boerderij betekent voor hun werk, hoe de boerderij daarop kan reageren en welke creatieve ideeën er kunnen ontstaan voor alle betrokkenen in deze samenwerking.

nadine vzw

nadine vzw is een platform voor hedendaagse transdisciplinaire kunsten*.

Als kunstlaboratorium te Brussel overbrugt nadine vzw verschillende kunst disciplines en brengt ze kunstenaars en organisaties samen voor uitwisseling en dialoog.

nadine ondersteunt het project *wie WII zijn* omdat het in deze uitdagende tijd bijzonder van belang is ook buiten de artistieke sector nieuwe samenwerkingen aan te gaan, in dit geval in verbinding met een bioboerderij. Het is een kans om maatschappelijk bewustzijn te creëren binnen en buiten de culturele sector.

Als artistieke organisatie heeft nadine al heel wat ervaring met projecten in het platteland. Van 2014 tot 2022 organiseerde nadine tweemaal de

Wandering Arts Biennial, waarbinnen heel wat evenementen in de openbare ruimte georganiseerd werden voor een breed publiek. In 2019 cureerde nadine de tweejaarlijkse kunstroute Kunst & Zwalm. Vele wandelingen en gesprekken over het landschap gingen vooraf aan de productie van de werken. nadine vzw wordt gerund door Loes Jacobs, Phyllis Dierick en An Goovaerts.

*nadine beschouwt de transdisciplinaire kunstenaar als iemand die niet vasthangt aan één discipline. Vaak ligt bij de uitwerking van een idee of concept op voorhand nog niet vast welk medium gebruikt zal worden. Een project kan op verschillende manieren verbeeld worden en afhankelijk van de presentatieplek wordt een bepaalde (of meerdere) disciplines voorgesteld, zoals performance, installatiekunst, video, audio of beeldende kunst.

nadine vzw is a platform for contemporary transdisciplinary arts.*

As an arts laboratory in Brussels, nadine vzw bridges different art disciplines and brings artists and organisations together for dialogue and exchange.

nadine supports the project *wie WII zijn* as in these challenging times it is particularly important to enter into new collaborations outside the artistic sector, in this case in connection with an organic farm. It is an opportunity to create social awareness inside and outside the cultural sector.

As an artistic organisation, nadine specifically has experience with projects in the countryside. From 2014 to 2022, nadine organised the Wandering Arts Bien-

nial every two years, during which a lot of events were organised in public space for a wide audience. In 2019, nadine curated the biennial art route Kunst & Zwalm. Many walks and conversations about the landscape preceded the production of the works. nadine vzw is run by Loes Jacobs, Phyllis Dierick and An Goovaerts.

*nadine sees the transdisciplinary artist as someone who is not tied to one discipline. When working out an idea or concept, the medium to be used is often not fixed in advance. A project can be developed in different ways and, depending on the presentation venue, certain (or several) disciplines are proposed such as performance, installation art, video, audio or visual art.

“Het lijkt allemaal heel realistisch.”

Een open gesprek tussen Sara ten Westenend, Loes Jacobs (nadine vzw) en museum M Leuven, partner van het project

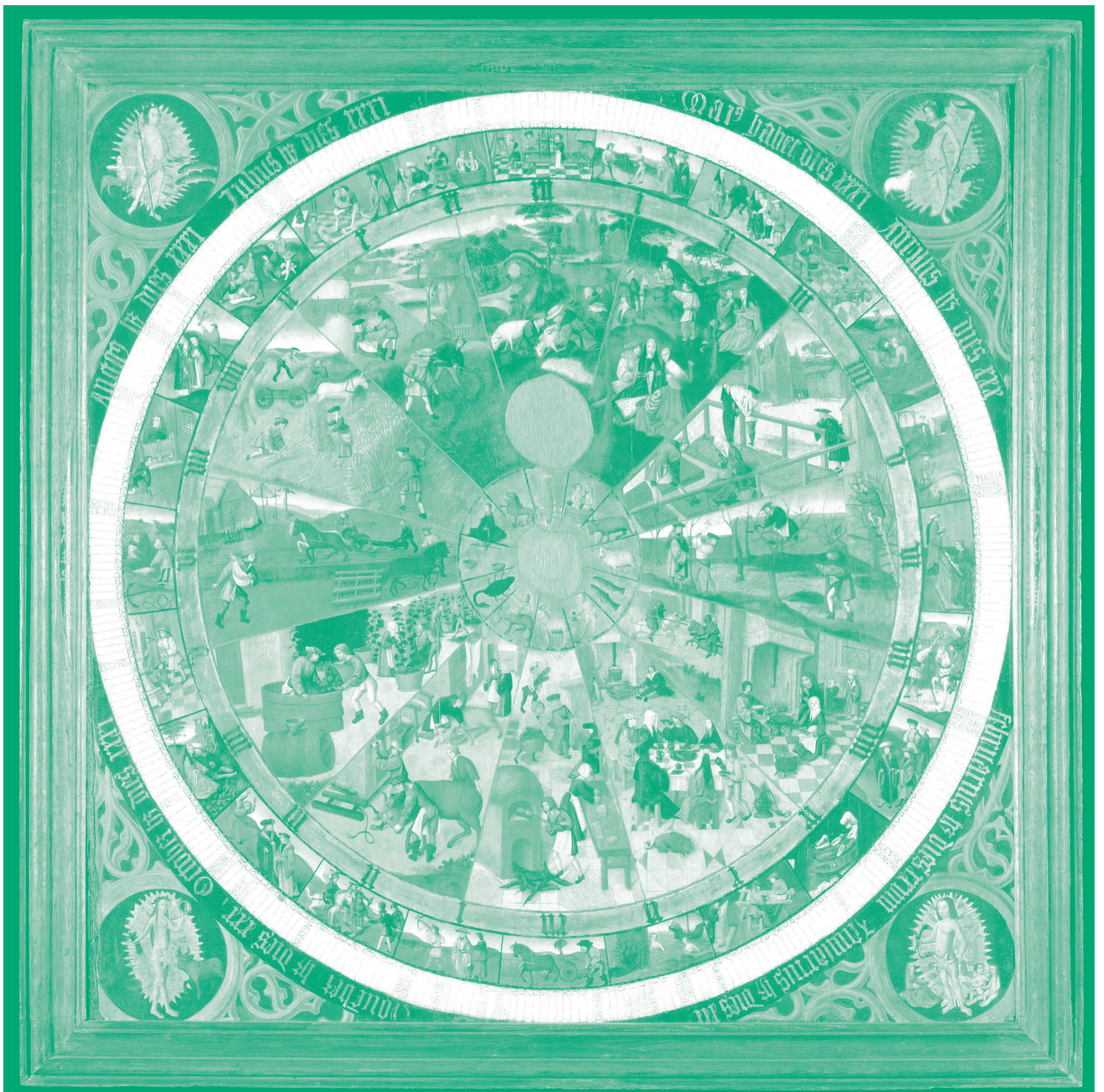
Leuven, 17 mei 2023

An open conversation between Sara ten Westenend, Loes Jacobs (nadine vzw) and museum M Leuven, partner of the project

Leuven, May 17, 2023

Uur- en kalenderwijzerplaat
Hour and calendar dial, ca. 1500

source: artinflanders.be
M Leuven, © Dominique Provost

'It all seems very realistic'.

De samenwerking binnen het project *wie WIJ zijn* en M Leuven is gestart met een open gesprek waarin enkele werken uit de collectie van het museum die samenhang hebben met het boerenleven, het werken op 't veld, het platteland, de seizoenen en tijd werden aangehaald en besproken.

Museum M Leuven huist ongeveer 60.000 objecten. Deze objecten zijn grotendeels aanwezig in het ondergronds depot in het centrum van Leuven. We spraken met collectieregistrator Jochen Suy, collectiebeheerder hedendaagse kunst Eveline De Wilde en Laure Vanrijckeghem, verantwoordelijke voor het residentie programma van museum M.

wie WIJ zijn is een crosssectoraal experiment, op zoek naar verbinding tussen stad en platteland, voedsel en kunst, maker en consument (kijker). Doorheen het jaar zullen verschillende thema's aan bod komen, zoals tijd en ruimte, collectiviteit en auteurschap maar ook vragen rond productie en duurzaamheid en wat deze betekenen voor beide sectoren.

We stelden M de vraag: Hoe werd de boer in beeld gebracht door de jaren van de kunstgeschiedenis heen? Om ons voor te bereiden op het gesprek doorzochten we de databank van Erfgoedplus waarin een deel van de werken gearchiveerd is. We willen een totaalbeeld schetsen; zowel iemand op het veld, als een landschap, als een interieur, als tijd...

Er zijn veel werken van kunstenaar Alfred Delaunois in de collectie. Delaunois woonde en werkte in Leuven. Hij is vrij plots gestorven en heel zijn atelier is naar museum M verhuisd, dus ook al zijn tekeningen en schetsen. Veel van zijn werken hebben te maken met het monastieke leven en met het platteland rond Leuven en mensen die aan het werk zijn. Hij is opgeleid geweest door Constantin Meunier. Hij ontwikkelde weliswaar zijn eigen stijl, maar via Meunier zit er ook wel iets realistisch in zijn werk, alsook de verheerlijking van de boer.

Eén van de beelden die wij uit de databank hebben gehaald is *De zaaier* van Meunier [FOTO PAGINA 23]. In de 17e eeuw is de boer eerder een schertsfiguur in de kunst waar de hogere klasse zich mee kan spiegelen en eigenlijk zijn tegenpool in vindt. Meunier deed het omgekeerde, verhief de boer en de arbeider via zijn kunst.

Delaunois komt uit de burgerij, niet enorm gegoed, zijn vader was interieurschilder, maar hij had wel ongelooflijk veel talent en is op die manier wat opgeklommen in Leuven. En uiteindelijk had hij interesse vanuit een bredere politieke, sociale culturele stroming om effectief boerenarbeiders te gaan afbeelden. Het was ook niet nieuw op dat moment, er zijn heel wat kunstenaars, bijv. Millet in Frankrijk en van Gogh in Nederland, die interesse hebben om dat deel van de bevolking in beeld te brengen, niet op een denigrerende manier, maar ook niet per se op een heroïsche manier zoals het standbeeld van *De zaaier*.

Op zich blijft het een realistisch beeld, een soort sociaal realisme, maar het feit dat het in beeld wordt gebracht zegt al veel. Het is kunst die dan de huiskamers van de burgerij binnenkomt. Museum M heeft ook werken van schilders van dat moment in en rond Leuven die in deze periode het platteland op gaan en weiden met koeien in beeld brengen. Dat werd dan op de kunst-

markt door de burgerij gekocht. Het is een beeld van het idyllische platteland. Het lijkt allemaal heel realistisch, maar het is ook een soort constructie van een ideaal platteland. Van dit soort beelden heeft M Leuven er heel veel.

De boeren die in beeld worden gebracht, zijn allemaal karakterkoppen met handen in de aarde. Dit beeld is nog steeds erg aanwezig in het hele verhaal rond streekproducten en de heropwaardering daarvan. De industriële kant, zoals we landbouw en akkerbouw ook kennen, is iets wat veel minder in beeld komt. Het beeld van de landbouw dat je in de boekjes van toerisme vindt, heeft altijd dat ambachtelijke aspect. Net zoals reclame ons ook een verkeerd beeld voorschotelt van de werkelijkheid. Misschien juist wel om ons af te leiden van de werkelijkheid rondom de productie van ons voedsel.

De koe staat prachtig in de wei maar in de realiteit...

Ook in de 19e en de 20e eeuw komt dat beeld naar voren. De boer in zijn veld, nog altijd vanuit de blik van iemand die niet in het veld hoeft te staan, vanuit iemand die van op een afstand kijkt, niet zozeer de boer zelf, die heeft daar geen tijd voor, en die kijkt daar ook gewoon anders naar.

Het project *wie WIJ zijn* nodigt alle kunstenaars uit om de boerderij mee te maken tijdens de vier seizoenen. Ritme en tijd krijgen hierbij een bijzondere aandacht. Dit legt een mooie verbinding met de *Uur- en kalenderwijzerplaat*, een belangrijk object binnen de collectie van museum M.

De Uur- en kalenderwijzerplaat is een goed voorbeeld in de kunst waarin de seizoenen en de activiteiten tijdens de seizoenen zichtbaar zijn, en veel van het leven situeert zich rond de landbouw [FOTO]. Momenteel is de kalenderwijzerplaat onderdeel van de tentoonstelling 'Neem je tijd'. Deze tentoonstelling gaat over tijdsbesef en hoe kunstenaars tijd in beeld brengen, en dat is niet iets dat voortgaat maar altijd terugkomt. Niet zozeer een idee van 'het gaat altijd verder, of altijd beter', maar eerder 'het gaat altijd anders'. Het gegeven van het cyclische heeft zich in de vorm van een kalenderplaat vertaald. Ook de sterren, de sterrenbeelden en de tijd zijn erin verankerd, waardoor ze een soort eeuwigdurend karakter krijgt en alles met elkaar in verbinding staat.

Het doet denken aan de biodynamische landbouw waarin ook de kosmos en de stand van de hemellichamen een belangrijk aspect vormen bij de land- en tuinbouw. Maar ook biolandbouw en de agro-ecologie denk-en werkwijze gaat uit van een totaalverbinding.

De wijzerplaat had vroeger een centrale plaats in het stadsweefsel. In het midden zie je een dichtgewerkt gaatje, dat aanwijst dat er een uurwerk/klok in verwerkt is geweest. Wat zou het ons geven als zo'n kalenderwijzerplaat weer een centrale rol zou innemen in onze steden?

Wordt vervolgd...

The collaboration of the project *wie WIJ zijn* and Museum M started with an open conversation where we touched upon some works in the museum's collection that have a connection with farm life, working in the fields, the countryside, the seasons and time. Museum M Leuven houses around 60,000 objects. Most of

these objects are housed in the underground storage in the centre of Leuven. We spoke to collection curator Jochen Suy, contemporary art collection manager Eveline De Wilde and Laure Vanrijckeghem, responsible for museum M's residency program.

wie WIJ zijn is a cross-sectoral experiment in search of connection between the city and the countryside, food and art, maker and consumer (viewer). Throughout the year, several themes will be addressed such as time and space, collectivity and authorship, but also questions around production and sustainability and what these mean for both sectors.

We asked M the question: How was the farmer portrayed throughout the years in art history? To prepare for the interview, we searched through the Erfgoedplus database where some of the works are archived. We were looking for an overall picture; someone in the field, as well as a landscape, an interior, time...

In the collection, there are many works by artist Alfred Delaunois. Delaunois lived and worked in Leuven. He died rather suddenly and his studio was moved to Museum M, including all his drawings and sketches. Many of his works have to do with monastic life and the countryside around Leuven and the people at work. Delaunois was an apprentice of Constantin Meunier. Although he developed his own style, there is also something realistic in his work via Meunier, as well as the glorification of the farmer/peasant. One of the images we found in the database is Meunier's *De zaaier* ['The Sower']. [PHOTO PAGE 23] In the 17th century, the peasant is more a figure of jest in art that the upper class can emulate and actually find its opposite in. Meunier turned this around, elevating the figure of the peasant and their labour through his art.

Delaunois comes from the non-affluent middle class, his father was an interior painter. However, he was incredibly talented and bit by bit, he moved up in Leuven. Eventually, he had an interest from a broader political, social cultural movement to effectively portray peasant workers. It was also not something new at the time. There are a lot of artists, e.g. Millet in France and van Gogh in the Netherlands, who are interested in depicting this part of the population, not in a denigrating way, but also not necessarily in a heroic way like the statue of *De zaaier* ['The Sower'] either.

In itself, it remains a realistic image, a kind of social realism, but the fact that it is portrayed, says a lot. It is art that then enters the living rooms of the bourgeoisie. Museum M also has works by painters of that time in and around Leuven who go to the countryside during this period and depict meadows with cows. The bourgeoisie then bought it on the art market. It is an image of the idyllic countryside. It all seems very realistic, but it is also a kind of construction of an ideal countryside. M Leuven has lots of images like this.

The farmers portrayed are all character heads with hands in the earth. This image is still very much present in the whole story around regional products and their revival. The industrial side that we know of agriculture is something much less in the picture. The image of agriculture you find in tourist books always includes this artisanal aspect. Similar to how advertising also presents us with a false image of reality. Perhaps precisely to distract us from the

actuality surrounding the production of our food.

The cow is beautiful in the pasture but in reality...

In the 19th and 20th centuries this image also emerged: The farmer in his field, still from the view of someone who does not have to be in the field, of someone who looks from a distance, not the farmer himself – who has no time for that – he just looks at it differently.

The project *wie WIJ zijn* invites artists to experience the farm during all four seasons. Rhythm and time are given a special focus here. This makes a nice connection with the *Uur- en kalenderwijzerplaat* ['Hour and calendar dial'], an important object in Museum M's collection [PHOTO].

The calendar dial is a good example in art where the seasons and activities during the seasons are visible, and much of life is situated around agriculture. Currently, the calendar dial is part of the exhibition 'Neem je tijd' ['Take your time']. This exhibition is about the perception of time and how artists conceptualise it, which is not something that goes on but always comes back. Not so much an idea of 'it always goes on, or always better', but rather 'it always changes'. The fact of the cyclical has translated into the form of a calendar plate. It anchors the stars, constellations and time, giving it a kind of perpetual character connecting everything.

It is reminiscent of biodynamic agriculture in which the cosmos and the position of the heavenly bodies are also an important aspect within horticulture and farming. But bio-farming and agro-ecological thinking and working also assumes a total connection.

The dial used to have a central place in the city fabric. In the middle you can see a plugged hole, indicating that it may have contained an actual clockwork. What would it give us if such a calendar dial took a central role in our cities again?

To be continued...

Alfred Delaunois, *Boerin op het veld*
Peasant woman on the field ca. 1895-1941
M Leuven, © M Leuven

Biologisch dynamische landbouw

Biologisch dynamische landbouw (1924) is een vorm van biologische landbouw die gestoeld is op de antroposofische principes van Rudolf Steiner. Er wordt een holistische kijk op de natuur en het boerderijleven gehanteerd. Steiner zag de aarde als een organisme dat een samenhang kent tussen dieren, planten, bodem en de kosmos en vreemde elementen dient te vermijden. Hij ijverde voor zelfvoorzienende landbouw. Steiner was een van de eersten die de industrialisering van de landbouwsector openlijk ter discussie stelde en zijn bezorgdheid uitsprak over de uitvinding van kunstmest.

Het *Demeter BD farm standards* werd opgesteld. In 1928 waren de eerste normen en richtlijnen voorhanden. Deze *farm standards* bevatten tal van normen en richtlijnen waaraan voldaan moet worden voordat een producent het Demeter-keurmerk kan dragen.

Biologische landbouw

De term 'biologisch' is wettelijk beschermd en mag dus niet zomaar gebruikt worden. Wie biologische voeding op de markt wil brengen, moet zich houden aan de regels uit de Europese biowetgeving. Die bevat heel concrete regels over welke stoffen je wel of niet mag gebruiken, de grootte van stallen enzovoort. De regels in dit lastenboek zijn voor heel de Europese Unie dezelfde. Elk bedrijf dat met biologische voeding aan de slag wil, moet zich eerst aanmelden bij een van de erkende controleorganisaties. Die controleplicht geldt voor alle schakels in de markt: boer, verwerker, verdeler en verkooppunt. Alleen voor foodservices bestaat er op dit vlak geen verplichting.

De Europese biowetgeving ontstond in 1991. Maar lang daarvoor had je al een biobeweging, die voor zichzelf had bepaald aan welke principes bio moest voldoen. IFOAM, de internationale koepelorganisatie voor de biologische sector, legde daarbij vier principes vast: gezondheid, ecologie, zorg en eerlijkheid/fairness.

Deze principes gaan verder dan het ecologische aspect dat is uitgewerkt in de Europese wetgeving en waarmee de biosector doorgaans geassocieerd wordt. De vier principes vormen samen een visie op voedselproductie waarbij de ecologische, sociale en economische duurzaamheid wereldwijd hand in hand gaan.

Agro-ecologie

Tegenwoordig wordt ook vaak de term agro-ecologie gebruikt. Agro-ecologie is geen set van criteria of lastenboek zoals je bij de biologische landbouw hebt. Agro-ecologie is veeleer een streefdoel en gaat uit van een reeks ecologische en sociale principes die de veerkracht en duurzaamheid van voedselsystemen verbeteren.

Performance

per-for-mance (de; v(m); meervoud: performances) optreden, voorstelling van een kunstenaar

Performancekunst is een kunstvorm binnen de beeldende kunst waarbij live-acties door beeldende kunstenaars plaatsvinden in het bijzijn van of met participatie van publiek. Elementen hierbij zijn provocatie, unieke ervaringen en het ontwikkelen van een kunstwerk zonder vooropgezette regels.

Performancekunst is een intrigerende maar moeilijk te definiëren kunstvorm. De mogelijkheden van een performer zijn eindeloos. Een performance kan overal en altijd, alleen of in groep, op basis van een los script of volledig geïmproviseerd zijn. In ieder geval is een performance een live actie. In België kwam performance in de late jaren zeventig sterk op. Vaak steunen performances op andere disciplines zoals theater, dans, video, architectuur, schilderkunst, enz. Hoewel dit het moeilijk maakt om een performance te definiëren, deden veel Belgische recensenten toch een poging. (...) Van 1976 tot en met 1980 werd er het meest gefocust op het contact met – of de houding van – de toeschouwer. Het doel van performance was om de toeschouwer weer dichterbij het kunstwerk te brengen. In een performance was de kunstenaar tegelijk ook het kunstwerk en aangezien een performance ook altijd live was, was er meteen direct contact tussen de toeschouwer en de performer. De kunstenaar en het publiek maakten samen het kunstwerk. Er was dan ook bij veel performances sprake van letterlijke publieksparticipatie.

Curator

Een curator van een tentoonstelling is degene die, in dienst van een museum, tentoonstellingsruimte of op projectbasis, een tentoonstelling organiseert en er de verantwoordelijkheid voor neemt. De term is overgenomen uit het Engels en wordt in de expositiewereld vaak als synoniem gebruikt voor 'tentoonstellingsmaker'. De functie van curator dient onderscheiden te worden van die van conservator, die een museale collectie beheert. Een conservator kan uiteraard ook zelf als curator optreden, hoewel deze rollen tegenwoordig steeds meer gescheiden worden.

De belangrijkste taak van een curator bestaat uit het bepalen van onder andere het tentoonstellingsconcept, de titel, de inrichting en de te tonen objecten (ook wel "betekenisvol kiezen" genoemd). De objecten die hij of zij laat zien, kunnen afkomstig zijn van één bepaald museum, van meerdere musea, maar ook van particuliere bruikleengevers of direct van de kunstenaars zelf.

Biodynamic farming

Biodynamic agriculture (1924) is a form of organic farming founded on Rudolf Steiner's anthroposophical principles. It takes a holistic view of nature and farm life. Steiner saw the earth as an organism that has a connection between animals, plants, soil and the cosmos, and should avoid foreign elements. He championed subsistence farming. Steiner was one of the first to openly question industrialisation of the agricultural sector and expressed concern about the invention of artificial fertilisers.

The *Demeter BD farm standards* were drawn up. In 1928, the first standards and guidelines became available. These *farm standards* contain numerous standards and guidelines that must be met before a producer can bear the Demeter seal.

Organic farming

The term 'organic' is protected by law and therefore cannot be used indiscriminately. Anyone who wants to market organic food must follow the rules set out in European organic legislation. This includes very specific rules on which substances you can or cannot use, the size of sheds and so on. The rules in these specifications are the same throughout the European Union. Any company that wants to start working with organic food must first register with one of the recognised inspection bodies. This control obligation applies to all links in the market: farmer, processor, distributor and point of sale. Only food services have no obligation in this respect.

European organic legislation came into being in 1991. But long before that, there was an organic movement that had defined principles for itself that organic had to comply with. IFOAM, the international umbrella organisation for the organic sector, laid down four principles: health, ecology, care and honesty/fairness.

These principles go beyond the ecological aspect elaborated on in European legislation and with which the organic sector is associated. Together, the four principles form a vision of food production in which environmental, social and economic sustainability go hand in hand globally.

Agroecology

Nowadays, the term agroecology is also often used. Agroecology is not a set of criteria or specifications like with organic farming. Rather, agroecology is a target and is based on a set of ecological and social principles that improve the resilience and sustainability of food systems.

Performance

per-for-mance (de; v(m); plural: performances) performance, presentation by an artist

Performance art is an art form within the visual arts in which live actions by visual artists take place in the presence or participation of an audience. Elements here include provocation, unique experiences and the development of a work of art without preconceived rules.

Performance art is an intriguing but difficult to define art form. A performer's possibilities are endless. A performance can be anywhere and anytime, alone or in a group, based on a loose script or completely improvised. In any case, a performance is a live action. In Belgium, performance art emerged strongly in the late 1970s. Often, performances rely on other disciplines such as theatre, dance, video, architecture, painting, etc. Although this makes performance difficult to define, many Belgian reviewers made an attempt. (...) From 1976 to 1980, the main focus was in the contact with – or attitude of – the spectator. The aim of performance art was to bring the spectator closer to the work of art again. In a performance, the artist was also the artwork at the same time, and since a performance was also always live, there was immediate, direct contact between the spectator and the performer. The artist and the audience made the work of art together. There was therefore actual audience participation in many performances.

Curator

An exhibition curator is the person who, employed by a museum, exhibition space or on a project basis, organises and takes responsibility for an exhibition. The term is often used as a synonym for 'exhibition maker' in the exhibition world. The position of a curator should be distinguished from that of a conservator of museum collections. Of course, a conservator can also act as a curator, although these roles are increasingly separate these days.

A curator's main task is to determine, among other things, the exhibition concept, the title, the layout and the objects to be shown (also called 'meaningful choosing'). The objects he or she shows may come from one particular museum, from several museums, as well as from private lenders or directly from the artists themselves.

Constantin Emile Meunier
De Zaaier / *The Sower*, 1893

source: artinflanders.be
 M Leuven, © Dominique Provost

COLOPHON

wie WIJ zijn #1

LENTHE 2023

Coördinatie / coordination:
Sara ten Westenend

Redactionele coördinatie / editorial
 coordination:
**Sara ten Westenend, Loes Jacobs,
 Phyllis Dierick**

Proeflezen / proofreading:
Sara Cale

Grafisch ontwerp / graphic design:
Guillaume Ribault

'En de boer, hij ploetende voort',
 volledig artikel door / full article by:
Bavo Verwimp in *De Standaard*,
 woensdag 28 december 2022
 Redactie door / edited by **Sara ten
 Westenend**

In gesprek met / Conversations with:
Magda Guelinckx, Maarten Van Gool
 Redactie door / edited by **Sara ten
 Westenend**

In gesprek met / Conversations with
 M Leuven: **Jochen Suy, Eveline De
 Wilde, Laure Vanrijckeghem**
 Transcriptie / Transcription:
Klaske Oenema
 Redactie / Editing:
Loes Jacobs, Sara ten Westenend

Met dank aan alle kunstenaars
 Thanks to all the artists
 Met dank aan alle medewerkers op de
 boerderij en markt afgelopen seizoen
 Thanks to all workers on the farm and
 market this season:
**Stoffel Nackaerts, Katrien Gilson,
 Nathalie Guilini, Jeroen Vandaele, Wim
 Andries, Kalle Van Gool, Ward Van
 Gool, Kamiel Van Gool, Gerda Dries en
 Louise Moors.**

www.boermaarten.com
www.nadine.be

De opendeurdagen vinden plaats op zondagen van 15:00 - 18:00 uur
25 juni 2023 / 24 september 2023 / 17 december 2023 / 17 maart 2024

The open days take place on Sundays from 3pm-6pm
25 June 2023 / 24 September 2023 / 17 December 2023 / 17 March 2024

Het project *wie WIJ zijn* is een initiatief van Sara ten Westenend, in samenwerking met Boer Maarten en nadine vzw.

The project *wie WIJ zijn* is an initiative of Sara ten Westenend, in collaboration with Boer Maarten and nadine vzw.

Met de kunstenaars / With the artists
Edurne Rubio, Jesse Cremers, Keira Greene, Paul Abbott, Jolien Naeyaert, Various Artists, Sara ten Westenend.

Met de betrokken partners / With the following partners
M Leuven, Centrum Agrarische Geschiedenis, De Landgenoten, Voedsel Anders, Wervel vzw.

Met de steun van / With the support of **Vlaamse Gemeenschap, nadine vzw, De Buren / Grensverleggers** (regeling ter ondersteuning van culturele samenwerkingen tussen partijen in Vlaanderen, de Provincie Noord-Brabant, de Provincie Limburg en de Provincie Zeeland).

Lente 2023

wieWIJzijn

Spring 2023